

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ім. Ю.М. ПОТЕБНІ

МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ
(повне назва кафедри)

Кваліфікаційна робота (проект)

магістр

(рівень вищої освіти)

НА ТЕМУ: УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

Виконав: студент другого курсу, групи 8.2810-4з
Спеціальності 281 Публічне управління

та адміністрування

(код і назва спеціальності)

освітньої програми Публічне управління

та адміністрування

(назва освітньої програми)

Сердюк Юлія Володимирівна

(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри менеджменту організацій
та управління проектами, д.ю.н.

Капітаненко Н.П.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри менеджменту
організацій та управління проектами, к.п.н.

О.М. Венген

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя, 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Кафедра менеджменту організацій та управління проектами
Рівень вищої освіти _____ магістр _____
Спеціальність _____ 281 Публічне управління та адміністрування _____
(код та назва)
Освітня програма _____ Публічне управління та адміністрування _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри д.філос.н.,
проф. Воронкова В.Г. _____
«__» _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ) СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

Сердюк Юлії Володимирівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проєкту) Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

керівник роботи Капітаненко Н.П., д.ю.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «30» 06.2021 року № 975-С

2.Строк подання студентом роботи 01 грудня 2021 р.

3.Вихідні дані до роботи: Формування плану. Матеріали переддипломної практики. Концепція дослідження. Аналіз літературних джерел

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методологічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері . 2. Аналітико-дослідницькі виміри інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері. 3. Напрями удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Принципи побудови, організації та здійснення інформаційного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері. Термін «інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів в публічній сфері». Об'єктивні чинники, які ускладнюють здійснення інформаційно-аналітичної роботи. Основні завдання щодо створення єдиної інформаційно-аналітичної системи в публічній сфері. Впровадження інформаційних технологій та інтегрованих інформаційно-аналітичних систем на всіх рівнях державної влади. Специфічні проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення в публічній сфері.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Воронкова В.Г., зав. кафедри менеджменту організацій та управління проектами	01.08.2021	
Розділ 2	Капітаненко Н.П., д.ю.н., доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами	15.09.2021	
Розділ 3	Капітаненко Н.П., д.ю.н., доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами	15.10.2021	
Нормоконтроль	Венгер О.М, к.п.н., доцент кафедри менеджменту організацій та управління проектами	01.12.2021	

7. Дата видачі завдання 30 червня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	З'ясувати теоретичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	30.07.2021	
2	Сформувати понятійно-категоріальний апарат інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	15.08.2021	
3	Розкрити методи та засоби інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	31.08.2021	
4	Виявити діагностику проблем інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів	15.09.2021	
5	Визначити фактори забезпечення результативності інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	30.09.2021	
6	Дослідити напрями удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів	01.10.2021	
7	Запропонувати інструменти удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	30.10.2021	
8	Обґрунтувати складові підсистеми формування інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	01.11.2021	
9	Розробити практичні рекомендації щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	25.11.2021	

Студент

(підпис)

Ю.В. Сердюк

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проєкту)

(підпис)

Н.П. Капітаненко

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

О.М. Венгер

(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Сердюк Ю.В. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування, науковий керівник Н.П. Капітаненко. Запорізький національний університет. Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні. Кафедра менеджменту організацій та управління проектами, 2021.

В кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-методологічні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері. Розглянуто особливості формування інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері. Певна увага приділяється виявленню перспектив і недоліків інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері.

Ключові слова: ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ

ABSTRACT

Serdyuk Y. Improving Informational and Analytical Support of Management Processes in Public Sphere.

Qualification work for a master's degree in 281 Public Administration and Administration, supervisor N. Kapitanenko. Zaporizhia National University. Engineering Educational and Scientific Institute named after Yu.M. Potebni. Department of Organizational Management and Project Management, 2021.

In the qualification work the theoretical and methodological principles of information and analytical support of management processes in the public sphere are considered. The peculiarities of the formation of information and analytical support of management processes in the public sphere are considered. Some attention is paid to identifying prospects and shortcomings of information and analytical support of management processes in the public sphere.

Keywords: INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT, PUBLIC ADMINISTRATION, NATIONAL INFORMATION AND ANALYTICAL SYSTEM OF MANAGEMENT.

АННОТАЦИЯ

Сердюк Ю.В. Усовершенствование информационно-аналитического обеспечения управленческих процессов в публичной сфере..

Квалификационная работа по получению степени высшего образования магистра по специальности 281 Публичное управление и администрирование, научный руководитель Н.П. Капитаненко. Запорожский Национальный университет. Инженерный учебно-научный институт им. Ю.М. Потебни. Кафедра менеджмента организаций и управления проектами, 2021.

В квалификационной работе рассмотрены теоретико-методологические принципы информационно-аналитического обеспечения управленческих процессов в публичной сфере. Рассмотрены особенности формирования информационно-аналитического обеспечения управленческих действий в публичной сфере. Особое внимание уделяется выявлению перспектив и недостатков информационно-аналитического обеспечения управленческих процессов в публичной сфере.

Ключевые слова: ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ, ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ, ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННАЯ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ	13
1.1. Методологія дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	13
1.2. Теоретичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	21
1.3. Понятійно-категоріальний апарат інформаційно- аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	27
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ	34
2.1. Правове регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	34
2.2. Стратегія інформаційної безпеки України – 2025	42
2.3. Побудова інформаційного суспільства в Україні: проблеми та перспективи	62
Висновки до розділу 2	73
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ	74
3.1. Напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері	74
3.2. Обґрунтування удосконалення структури та змісту інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в	81

публічній сфері	
3.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення	90
інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в	
публічній сфері	
Висновки до розділу 3	97
ВИСНОВКИ	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	106

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи полягає в тому, що відсутність надійної системи інформаційно-аналітичного забезпечення загальнодержавного масштабу може бути джерелом випадкових, необґрунтованих, помилкових рішень і дій (навіть фальсифікацій), які не лише несумісні з цілями та завданнями державного управління, а й можуть вплинути на політично-економічний стан країни.

Ускладнення, спеціалізація та диференціація соціальних відносин у сучасному світі супроводжується збільшенням потоків управлінської інформації, обробка та аналіз якої потребують дедалі більше часу та людських ресурсів. Цей факт привертає увагу дослідників, які вивчають проблеми розробки та вдосконалення інформаційно-комунікативних технологій, підвищення їх економічності, ефективності. Особливо актуальною дана проблематика є в умовах становлення інформаційного суспільства, оскільки набуває значення одного з основних напрямів подальшого розвитку соціуму.

З появою нових інформаційних технологій інформація стає постійним і необхідним атрибутом забезпечення діяльності держави, юридичних осіб, громадських організації та громадян. Будь-яке управлінське рішення в системі управління приймається на основі відповідної інформації, яка є стратегічним ресурсом підвищення ролі конкурентоспроможності держави та її інформаційного забезпечення.

Впродовж останніх років в органах державного управління значно збільшився обсяг використовуваної інформації через розширення управлінської документації. У системі управління необхідним є формування такої державної політики, яка була б адаптована й орієнтована на виявлення, опрацювання, збереження та поширення інформації у сфері управлінської, політичної й економічної діяльності. Тому належне інформаційно-аналітичне

забезпечення органів державної влади є необхідною умовою прийняття ефективних державних управлінських рішень.

Виходячи з цього, актуалізується вирішення глобального завдання – формування в державі єдиного інформаційно-правового простору, який забезпечить інформованість усіх структур суспільства і кожного громадянина зокрема, що дозволить раціонально й ефективно вирішувати проблеми інформаційної взаємодії органів державного управління, забезпечить підвищення оперативності, обґрунтованості і коректності прийнятих управлінських рішень із регулювання різних питань, насамперед – у соціально-політичній сфері. Тому, в умовах розгалуження суспільних процесів мова йде не просто про удосконалення інформаційно-аналітичної системи державного управління, а про перехід усієї роботи з інформацією на якісно новий науковий і технічний рівні, створення раціональних і ефективних інформаційних технологій.

Осмисленню інформаційної аналітики в державному управлінні приділяється значна увага з боку вітчизняних і зарубіжних дослідників. У роботах дослідників далекого зарубіжжя К.Паттона і Д.Савіцки, А.Вілдавськи, Д.Гупти, Г.Брувера, П. де Леона, Д.Ч.Ліндблома, а також українських і російських учених Ю.Г.Кальниша, В.А.Ребкала, С.О.Телешуна, В.Б.Тіхомірова, С.Г.Туронока, І.Г.Яковлева розглядаються важливі аспекти політичного аналізу, аналітичної діяльності в державному управлінні.

Дослідженню особливостей, тенденцій розвитку та проблем інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої присвячена значна кількість публікацій зарубіжних і вітчизняних учених, серед яких Р.Ф. Абдєєв, О.Л. Валєвський, С.В. Вировий, В.Г.Воронкова, О.А. Дєгтяр, Н.П. Дяченко, Р.А. Коваль, Ю.В. Ковбасюк, А.І. Семенченко, П.М. Сніцаренко, Ю.О. Саричев, Ю.П. Сурмін, В.А. Соколов, В.Ю. Степанов, С.О. Телешун, І.В. Рейтерович та ін.

Окремі питання щодо створення та удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади були предметом

наукових досліджень В.Авер'янова, В.Бакуменка, О.Бандурки, О.Бережного, М.Гуцалюка, Р.Калюжного, А.Дегтяра, Н.Нижник, О.Оболенського, В.Олуйка, О.Сафонова, В.Тертички, В.Цимбалюка, В.Шамрая.

Об'єкт дослідження – процеси інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері.

Предметом дослідження є напрямки розробки та удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері.

Мета даної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері.

Для виконання цієї мети в роботі поставлені наступні завдання:

- здійснити аналіз теоретичних засад інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- дослідити розвиток понятійно-категоріального апарату інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- розробити методологію дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- визначити нові проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- дати аналіз системно-структурної моделі інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- розробити шляхи удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- виявити особливості перспектив розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;
- запропонувати напрями підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері.

Теоретичну та методологічну основу дослідження складають положення теорії державного управління, теорія організації, теоретичні

концепції економічних взаємодій, праці вітчизняних і зарубіжних вчених, які охоплюють широкий спектр питань щодо інформаційних аспектів державного управління та ефективності електронного урядування. Для досягнення поставленої мети в роботі застосовано низку сучасних підходів та методів дослідження: абстрактно-логічний метод (для визначення сутності та співвідношення основних теоретичних понять і категорій в дослідженні інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління), структурно-функціональний метод (для визначення складових інформаційно-аналітичної системи державного управління); методи аналізу та синтезу (для формування концептуальних положень удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління), метод узагальнення, ситуаційний підхід (для виявлення проблем та напрямів удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, визначення шляхів адаптації світового досвіду до використання органами влади України); методологія проектування інформаційних систем (для удосконалення механізму інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління і організаційно-методичного підходу до проектування інформаційно-аналітичних систем), проектний аналіз (для обґрунтування методичного підходу до оцінки впровадження систем інформаційно-аналітичної підтримки державного управління).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати магістерського дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

1.1. Методологія дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

Державна управлінська діяльність на сучасному етапі розвитку суспільства зазнає суттєвих змін як за своїм змістом, так і за технологією. Ці зміни пов'язані не лише з корінною перебудовою форм і методів державного управління, а й з підвищенням рівня сучасної комп'ютерної техніки і технології отримання та обробки управлінської інформації.

Поява сучасної техніки і технології отримання та обробки управлінської інформації викликала необхідність вивчення й осмислення їх суті, місця й ролі в управлінському процесі, сприяння якісним змінам механізму державного управління.

Назріла потреба у забезпеченні функціональної визначеності інформаційно-аналітичних систем, їх сумісності між собою і з діяльністю державного апарату управління. Кожний вид інформаційно-аналітичної системи має відповідати максимально точному колу функцій апарату управління.

Україна поступово здійснює перехід до інформатизації суспільства, яке характеризується зростанням ролі інформації у соціальних процесах, швидкості її обробки, у проникненні електронно-обчислювальної техніки та заснованих на ній сучасних інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя. Це підтверджується прийняттям ряду нормативних актів вищих органів державної влади та управління, що регулюють інформаційні

відносини в Україні.

В умовах модернізаційних економічних і соціальних змін від органів держаної влади вимагається точна реакція на такі зміни, аби забезпечити досягнення цілей, що поставлені перед країною. У зв'язку з цим управлінський апарат у своїй повсякденній діяльності має обов'язково враховувати потреби створення ефективної інформаційно-аналітичної системи управління. Цим терміном слід позначити комплекс процедур і методів, спрямованих на забезпечення керівництва системи управління інформацією, що необхідна для прийняття управлінських рішень.

Нині, керівники часто відчують брак інформації у зв'язку з тим, що інформація не завжди корисна, не завжди представлена в необхідному вигляді та відповідає поставленим цілям управління.

Як зазначає професор В.Авер'янов, роль керівника в органах державної влади відрізняється від діяльності виконавців, насамперед, широтою тематичних рамок професіональних інтересів. Але, окрім цієї кількісної характеристики різноманіття інтересів керівників, існує якісна різниця функціональної структури органів управління (прогнозування та планування, впровадження нової техніки, стандартизація й уніфікація, соціальний розвиток колективів, наукова організація праці, удосконалення техніко-економічних показників діяльності). Важливою особливістю інформаційних потреб керівника є те, що в міру зростання його адміністративного рівня підвищується потреба в інформації міжгалузевого характеру. Зі зростанням рівня керівництва, збільшується значення зовнішніх факторів, їх вплив на прийняття певних управлінських рішень [3].

Аналізуючи особливості інформаційних потреб керівників органів виконавчої влади, слід підкреслити, що вони мають менше часу на вивчення інформації, ніж їх підлеглі. Тому, задоволення інформаційних потреб має бути забезпечено як за рахунок відносно невеликого збільшення обсягу масиву даних, так і за рахунок суттєвого підвищення комплексності обробки й використання даних від організацій, міністерств і відомств, органів

регіонального управління, а також створення ефективних систем зберігання, пошуку та обробки даних на основі сучасних інформаційних технологій.

У ХХІ столітті, коли сучасні інформаційні технології інтенсивно впроваджуються в усі сфери життя й діяльності суспільства, державне управління починає прямо залежати від наявності необхідної і достатньої для його забезпечення інформації. Стрімкий розвиток інформаційних технологій усе швидше наближає систему державного управління до того часу, коли значна частина інформаційного ресурсу країни буде утримуватися в електронній формі. Таке положення зобов'язує шукати ефективні та раціональні шляхи одержання, обробки, використання інформації, забезпечення її захисту. Останнє набуває особливої важливості, тому що від захисту інформації, її повноти усе більше залежними виявляються стабільність у суспільстві, забезпечення прав і свобод громадян, правопорядок і, навіть, збереження системних цінностей держави, аж до її цілісності, збереження підвалин і традицій нації, її самоідентифікації.

Іншими словами, існує об'єктивна потреба як окремих індивідів, так і соціальних груп, держави, суспільства в цілому в інформації, тобто в надійному, ефективному і своєчасному здійсненні інформаційного забезпечення. Можна стверджувати, що інформаційне забезпечення є не тільки невід'ємною частиною процесу державного управління, а й найважливішою умовою його функціонування.

Не зупиняючись на всіх визначеннях, які зустрічаються в науковій літературі, що розкривають зміст поняття «інформаційне забезпечення», доцільно розглянути лише ті, що дають найбільш об'єктивні розуміння цього поняття. Так, російський дослідник Р. Іванов вважає, що інформаційне забезпечення – це сфера професійної науково-інформаційної діяльності для задоволення суспільних, колективних та індивідуальних потреб [6, с.120].

Польський вчений С. Звезинський підкреслює, що інформаційне забезпечення являє собою організований безупинний технологічний процес підготовки і видачі інформації споживачам, відповідно до їхніх потреб, для

підтримки ефективної науково-технічної діяльності [5,с.51].

Найбільш розширене трактування цього поняття дає західний дослідник Д. Блюменау. Він, зокрема, вважає, що під інформаційним забезпеченням науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт розуміється комплексний, цілеспрямований процес доведення інформаційних матеріалів, створених у сфері документального, фактографічного і концептуального обслуговування, до безпосередніх виконавців розробки з урахуванням їхніх інформаційних потреб і наявних інформаційних ресурсів (методів, засобів тощо) [1, с.54].

Наведені вище визначення інформаційного забезпечення не суперечать практиці і цілком мають право на існування. Їх в основному відрізняє відмінність у повноті характеристик, водночас вони доповнюють одне одного. Отже, загальним для них є інформаційна діяльність, виражена в інформаційному процесі, а також споживачі інформації і наявність у них інформаційних потреб, комплексність і цілеспрямованість. Це обумовлене, з одного боку, тим, що для вирішення відповідних завдань необхідне використання різних видів інформації, а з іншого – ця інформація необхідна для здійснення конкретної діяльності, що завжди має мету.

У самому загальному вигляді інформаційне забезпечення завжди є специфічною діяльністю, що спрямована на підготовку і доведення інформації до її споживачів. Збір, переробка, збереження і представлення інформації є інформаційним процесом, що завжди має місце при здійсненні інформаційного забезпечення стосовно будь-якої сфери людської діяльності.

Специфіка інформаційного забезпечення полягає в тому, що в ході його здійснення не створюється нова інформація, а збирається, обробляється і представляється вже наявна в зручній для споживача формі. А весь процес підготовки інформації спрямований на створення інформаційних ресурсів під якими, в самому вузькому розумінні, ми бачимо сукупність документів і масивів документів, баз даних, що знаходяться в інформаційних системах (архівах, фондах, банках даних тощо). Саме інформаційні ресурси є тим

необхідним компонентом, з якого, за допомогою інформаційних засобів, споживач може одержувати необхідну інформацію. Тому формування інформаційних ресурсів державного управління є завданням загальнонаціонального плану, тому що вони багато в чому визначають ефективність інформаційного забезпечення споживачів інформації в цій сфері.

Важливою рисою інформаційного забезпечення державного управління є те, що воно реалізується у конкретній відповідності з інформаційними потребами суб'єктів державного управління. Лише в цьому випадку можуть бути створені умови для ефективної діяльності відповідних інформаційних структур і їхніх працівників із забезпечення інформацією споживачів, які її потребують.

Нарешті, інформаційне забезпечення покликане інформаційними засобами сприяти підвищенню ефективності діяльності системи державного управління, тобто сприяти досягненню цілей державного управління. Таким чином, інформаційне забезпечення носить цілеспрямований характер. Фактор мети тут виступає важливим системоутворюючим фактором інформаційного забезпечення процесів державного управління.

У співвідношенні понять «інформаційне забезпечення» й «інформаційне обслуговування» є сенс погодитися з точкою зору російського вченого С. Ілюшкіна, який вважає, що у значенні цих термінів закладені різні функції науково-інформаційної діяльності: обслуговуюча й забезпечуюча, які варто чітко розрізняти на сучасному етапі розвитку інформаційної діяльності, не забуваючи про умовність меж між функціями органів, що забезпечують і що обслуговують, у процесі їхньої інформаційної діяльності [5].

Таким чином, інформаційне забезпечення – це цілеспрямований, специфічний і безперервний процес збору, аналізу, збереження і представлення суб'єктам державного управління інформації. Це впливає на сутність її забезпечення, вплив, здійснюваний спеціально створеними інститутами, органами, службами суспільства і держави.

Цілком закономірним є визначення поняття інформаційно-аналітичне забезпечення, що сприймається як сукупність технологій, методів збору та обробки інформації, які характеризують об'єкт управлінського впливу (соціальні, політичні, економічні й інші процеси), специфічні прийоми їхньої діагностики, аналізу й синтезу, а також оцінки наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень. [8]

Як правило, інформаційне забезпечення державного управління зводиться до того, щоб суб'єкти його забезпечення вчасно одержували потрібну їм достовірну повну інформацію про реалізацію національних інтересів і загрози, що виникають.

Побудова, організація та здійснення інформаційного забезпечення державного управління, його раціональне функціонування й ефективне використання можуть бути досягнуті за дотримання певних принципів. Найбільш важливими з них, на нашу думку, є:

1. Повнота інформаційного забезпечення. Результати пошуку повинні містити інформацію в повному обсязі, у той же час звести до мінімуму «шум» і виключити дезінформацію. Основне – вибрати таку пошукову стратегію, щоб споживач одержав інформацію, яка відповідає не лише заданій тематиці, але й його інформаційним потребам.

2. Актуальність інформаційного забезпечення, завдання якого полягає в представленні споживачеві інформації відповідної умовам у встановлений термін.

3. Точність і надійність інформаційного забезпечення, що полягають у наданні споживачеві всієї необхідної інформації з урахуванням необхідних видів і мовного оформлення, хронологічної глибини тощо.

4. Інформація повинна подаватися в зручній для споживача формі.

5. Диференційованість інформаційного забезпечення з урахуванням функцій споживача, його статусу й оперативності розв'язуваних ним завдань.

6. Системність інформаційного забезпечення, що виявляється, у систематичному задоволенні інформаційних потреб на всіх етапах

забезпечення прийняття державно-управлінських рішень і комплексності видів інформаційного забезпечення з урахуванням категорій споживачів, характеру їхніх інформаційних потреб, специфіки розв'язуваних задач.

Вивчаючи джерела інформації джерело інформації, насамперед, необхідно погодитися з точкою зору російського вченого М. Янкова, що джерело інформації й інформація – це дві різні речі, які не слід ототожнювати. Подвійність природи інформації не дає нам права однаково шукати її як у джерелі, так і в одержувачі». На його ж думку, «дійсне джерело інформації – це система, властивості якої відображаються в одержуваній, перетворюваній та і використовуваній інформаціях.

Філософсько-методологічна класифікація охоплює всі існуючі джерела інформації. Її об'єктивний критерій ґрунтується на урахуванні найбільш загальних інформаційних інтересів суб'єктів національної безпеки. При такому підході джерела інформації групуються за рушійними силами (природні й соціальні); за сферами прояву (політичні, економічні, технічні, військові і тощо.); за масштабними ознаками; за способами й формам дії.

Кожен елемент критерію має складний зміст. Наприклад, масштабні ознаки класифікації джерел інформації відображають такі їхні властивості, як: просторове охоплення (глобальні, регіональні, локальні, місцеві); тривалість дії (короткочасні, середньострокові, довгострокові); термін служби (постійні, змінні); доступність широким масам (доступні, з обмеженим доступом, закриті) тощо.

Провідне, визначальне значення має критерій класифікації джерел інформації з відношення до потреб суб'єктів державного управління. На нашу думку, потребами суб'єктів є те, що складає їхню сутність.

Разом з цим, позбавлення суб'єктів можливості одержувати інформацію, необхідну для їх діяльності, обумовлює їхнє руйнування, занепад, втрату керованості об'єктами. Тому, для захисту своїх інтересів, насамперед, слід віддавати перевагу найбільш повній, об'єктивній та достовірній інформації, що одержана із різних джерел.

Отже, установивши інтереси суб'єктів державного управління, можна визначити, яка інформація їм потрібна, або інформація про які явища та процеси для них важлива. Оскільки інтереси одних можуть не тільки відрізнятися від інтересів інших, а й перебувати в антагонізмі, то й інформація для одних може бути важливою, а для інших – зайвою чи непотрібною.

З огляду на викладене, слід констатувати, що інтереси суб'єктів державного управління є найбільш важливим критерієм для класифікації джерел інформації з таких підстав як спрямованість, адресність, пріоритетність, доступність тощо.

Однак, щоб класифікувати джерела інформації, необхідно знати класифікацію самих інтересів. У цьому сенсі доцільно використовувати класифікацію інтересів, за якою вони групуються за: а) ступенем колегіальності (індивідуальні, групові, глобальні); б) суб'єктами (інтереси особистості, інтереси держави, інтереси суспільства); в) сферою прояву (політичні, економічні, соціальні, військові і т. д.) тощо. Звідси, джерела інформації можуть бути одиничні, групові та масові; джерелом інформації можуть виступати особистість, соціальна група, суспільство, держава й державні інститути; інтереси можуть бути відкриті, спеціальні й закриті.

Тобто, у ХХІ столітті, коли сучасні інформаційні технології інтенсивно впроваджуються в усі сфери життя й діяльності суспільства, державне управління починає прямо залежати від наявності необхідної інформації. Стрімкий розвиток інформаційних технологій усе швидше наближає нас до того часу, коли значна частина інформаційного ресурсу країни буде міститися в електронній формі. Таке положення зобов'язує шукати ефективні і раціональні шляхи одержання, обробки, використання інформації, забезпечення її збереження.

Іншими словами, існує об'єктивна потреба держави в інформації, тобто в надійному, ефективному та своєчасному здійсненні інформаційного забезпечення. Можна стверджувати, що інформаційне забезпечення є не

тільки невід'ємною частиною системи державного управління, а й найважливішою умовою її функціонування.

1.2. Теоретичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

Інформаційне забезпечення є важливою функцією у державно-управлінській діяльності. За відсутності необхідної інформації складно приймати об'єктивні та своєчасні державні управлінські рішення. У зв'язку з цим, робота державних органів має забезпечуватися своєчасною інформаційною підтримкою.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – це процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів державної влади на основі формування та використання інформаційних ресурсів. Метою інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів виконавчої влади є створення умов для прийняття ефективних державних управлінських рішень [1].

Термін «інформаційно-аналітичне забезпечення» становлять два взаємопов'язані елементи, а саме:

- інформаційний – відносно самостійної діяльності спеціально підготовлених фахівців, зайнятих пошуком, відбором, обробкою, накопиченням, узагальненням і збереженням інформаційних одиниць (перший етап процесу інформаційно-аналітичного забезпечення у системі управління будь-якого механізму);

- аналітичний – як похідний другий етап процесу інформаційно-аналітичного забезпечення у системі управління будь-якого механізму: виробництво спеціально підготовленими фахівцями на підставі наявних

інформаційних одиниць і складних розумових процесів нового знання щодо явища або події, що вивчається [1].

Систему інформаційного – аналітичного забезпечення управління слід визначити як взаємозалежну та відповідним чином сформовану сукупність організаційних, організаційно-правових, інформаційних, методичних, програмно-технологічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій. З поєднанням принципів проблемної орієнтації та програмно-цільової установки як відносно тематики інформаційного забезпечення, так і відносно вибіркості підготовки інформації та доведення її до керівників відповідно до їх місця в системі управління та основних функціональних обов'язків.

Інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Проте, для управлінської сфери важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій [2, с. 38].

Саме необхідність передбачення, виявлення та прогноз тенденцій розвитку ситуації обумовлює застосування різних аналітичних методик опрацювання вихідної інформації. З'ясування можливих шляхів розвитку ситуації потребує не тільки узагальнення виявленої інформації, а також її оцінки. Наявність в інформаційно-аналітичних дослідженнях «вивідного знання» робить їх надійним підґрунтям для прийняття управлінських рішень [2, с. 39-40].

Необхідність інформаційно-аналітичних досліджень обумовлена не тільки наявністю інформаційних бар'єрів, які перешкоджають одержанню потрібної інформації, а й дефіцитом часу в діяльності споживача інформації. Дефіцит часу суб'єктів управління як споживача інформації потребує

перекладання на спеціальну інформаційну службу завдань постійного слідкування за інформацією щодо визначених інформаційних потреб, витягу необхідних інформативних фрагментів з усього масиву інформації, аналітико-синтетичного перетворення вихідної інформації у відповідності до потреб споживача. Виконання цих завдань потребує створення системи інформаційного забезпечення споживачів інформації, в якій вони виступатимуть визначальним чинником під час підготовки інформаційно-аналітичних документів [2, с. 40].

Інформаційно-аналітичним забезпеченням органів державної влади на рівні регіону займається управління з питань внутрішньої політики облдержадміністрації (далі – Управління). Відповідно до положення про Управління [3] основними його завданнями є:

- аналіз і прогнозування суспільно-політичних процесів в області;
- сприяння органам виконавчої влади у розвитку їх зв'язків з політичними партіями, громадськими організаціями;
- інформаційно-аналітичне забезпечення здійснення внутрішньої політики держави в області.

Одним з головних завдань покладених на Управління є щотижневе та щомісячне інформування Президента України і Прем'єр-міністра України про головні події соціально-економічного та суспільно-політичного життя області.

Проаналізувавши доручення Секретаріату Президента України за останні роки, ми дійшли висновків, що кожного тижня інформаційно-аналітична записка подається за такою орієнтовною структурою та варіюється в залежності від суспільно-політичної ситуації в регіоні:

- кризові та конфліктні явища, події соціально-економічного характеру та іншого, що їх спричинили (чи можуть загострити у майбутньому), зокрема значні коливання на споживчому ринку, проблеми з виплатою заробітної плати, загострення на міжетнічному чи міжконфесійному рівні тощо (можливі шляхи врегулювання чи запобігання негативним явищам);

- важливі події і процеси в житті провідних районних, міських організацій, політичних партій, громадських організацій, профспілок, зокрема інформація про зміни у їх керівництві;

- результати моніторингу критичних щодо влади (центральної і місцевої) матеріалів найбільш популярних у регіоні засобів масової інформації;

- оцінка ключових подій суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації;

- важливі ініціативи та рішення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у суспільно-політичній, соціально-економічній, гуманітарній, інформаційній та інших сферах, стан їх реалізації.

Тоді, як щомісячна інформація містить більш широкий спектр показників та включає в себе:

- характеристику та оцінку суспільно-політичної ситуації в районі, місті;

- інформацію про осередки політичних партій, що діють на території району, міста (їхні лідери, загальна чисельність, кількість районних та міських осередків);

- реальна впливовість партійних осередків, особливості партійного будівництва (передусім у плані ідеологічного спрямування);

- характеристику балансу суспільних настроїв та політичних сил;

- аналіз загальних тенденцій розвитку політичних сил району, міста;

- характеристику стосунків регіональних осередків політичних партій з їхніми центральними органами (наявність протиріч, розбіжностей у позиціях);

- громадські та профспілкові організації району, міста: пріоритетні форми їхньої діяльності, тенденції розвитку;

- молодіжний політичний рух, його особливості;

- інформаційний простір (особливості розвитку, рівень опозицій),

- характеристику провідних регіональних видань у світлі політичних

орієнтирів;

- аналіз наявних результатів соціологічних досліджень суспільно-політичних процесів у районі, місті, зокрема щодо соціальних та політичних орієнтацій населення, рейтингів політичних сил, місцевих органів влади;

- основні суспільно-політичні, соціально-економічні, гуманітарні та інші проблеми, які мають деструктивний вплив на ситуацію в регіоні, можливі шляхи мінімізації такого впливу і пропозиції щодо упереджувальних заходів з боку органів влади;

- наявні та прогнозовані чинники і зони соціальної напруженості (виробничі об'єкти, професійні групи, окремі верстви населення, міжетнічні стосунки, релігійне життя тощо);

- практичні пропозиції щодо шляхів розв'язання проблем та здійснення заходів, спрямованих на зміцнення позицій Президента України, центральних та місцевих органів влади;

- анонс найважливіших подій наступного місяця, що можуть мати суспільний резонанс та потребують реагування з боку влади.

У цих документах звертається особлива увага на необхідність посилення аналітичної складової матеріалів, які подаються за вищезазначеними формами, підвищення рівня їх об'єктивності та інформативності. Інформація, яка подається у аналітичних записках повинна бути достовірною, актуальною, своєчасною, проблемно-орієнтованою, аналітичною та носити прогностичний характер, при мінімальному обсязі мати максимальну повноту даних, містити їхню оцінку, обґрунтовані висновки й рекомендації.

Але, має місце низка об'єктивних чинників, які ускладнюють здійснення інформаційно-аналітичної роботи. До них належать:

- неточність і неповнота інформації, з якою працюють органи державної влади, породжувані недостатністю як ресурсів для її одержання, так і взаємодії органів між собою;

- обмеження реального часу, протягом якого повинні бути прийняті

управлінські рішення незалежно від складності вирішуваних питань і обсягів оброблюваної інформації;

- багатокритеріальність при прийнятті управлінських рішень на всіх рівнях органів державної влади;

- відсутність належної культури виконання та використання інформаційно-аналітичних матеріалів з діяльності органів державної виконавчої влади.

Загальний рівень інформатизації аналітичної діяльності органів виконавчої влади в сучасній Україні потребує нагального вирішення проблеми створення чи їх суттєвої модернізації. Недостатнє оснащення органів виконавчої влади програмно-апаратними засобами, відсутність скоординованої системи показників та затверджених методик їх розрахунку не дозволяють прозоро відслідковувати узгодженість та несуперечність цілей, що ставляться на всіх рівнях управління, контролювати їх додержання та приймати рішення щодо забезпечення їх досягнення. До цього ж треба додати відсутність розвиненої аналітичної бази, систематизованого і вичерпного інформаційного фонду з потужним довідковим апаратом, мереж телекомунікацій, що дозволяють використовувати фонди зовнішніх організацій. Обмеженим є використання сучасних інформаційно-пошукових систем [5; 6].

Елементами інформаційно-аналітичної системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування повинні бути бази даних необхідної інформації, системи зв'язку та передачі даних, системи обробки даних, автоматизовані робочі місця державних службовців. Первинними елементами інформаційно-аналітичної системи є периферійні об'єктно-спеціалізовані автоматизовані інформаційні підсистеми, елементами кожної з яких є комплекси технічних засобів, до яких входить обчислювальна техніка, системне і спеціальне програмне забезпечення, колективи відповідних спеціалістів. Для розв'язання слабо структурованих завдань повинні бути розроблені окремі спеціалізовані експертні системи, які б сприяли пошуку,

генерації та відбору найбільш вдалих управлінських рішень.

1.3. Понятійно-категоріальний апарат інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

В умовах розвитку глобалізаційних процесів в інформаційному суспільстві інформація відіграє ключову роль у системі державного управління. Розвиток інформаційного забезпечення органів державної влади є стратегічним орієнтиром уряду на шляху до сталого розвитку.

Закон України «Про інформацію» визначає поняття «інформація» як будь-які відомості або дані, що можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [13]. Держава здійснює контроль за режимом доступу до інформації. Завдання такого контролю полягає у забезпеченні додержання вимог законодавства про інформацію органами державної влади. Інформаційно-аналітичне забезпечення можна розглядати як один із методів державного контролю, якому притаманні загальні ознаки методів фінансового контролю з його специфічними рисами. Незважаючи на велику кількість досліджень вітчизняними вченими окремих аспектів інформаційного забезпечення державного управління (табл. 1.1), сьогодні все ще не існує єдиного підходу до визначення сутності інформаційно-аналітичного забезпечення [12].

Таким чином, наведені визначення інформаційно-аналітичного забезпечення свідчать про неоднакове розуміння його загальної сутності різними авторами. Основною причиною різних підходів до цього терміна є те, що вчені розглядають інформаційне забезпечення як цілісний процес в управлінні.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення»

Автор	Визначення терміна «інформаційно-аналітичне забезпечення»
С.О. Телешун	Сукупність технологій, методів збирання й обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу (соціальні, політичні, економічні та інші процеси), специфічних прийомів їх діагностики, аналізу та синтезу, а також оцінки наслідків прийняття різних варіантів управлінських рішень
О.Л. Валевський	Робота зі збирання, обробки й аналізу інформації щодо соціальних, політичних і економічних процесів
А.І. Семенченко	Вид забезпечення функціонування державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямований на своєчасне та якісне надання інформації, необхідної для їх ефективної, цілеспрямованої діяльності
О.А. Дегтяр	Сфера управлінської діяльності, заснована на виділенні пріоритетних програмно-цільових установок, завдяки чому забезпечується: створення оптимальних умов для ефективного функціонування держави в цілому; поліпшення основних економічних показників, збільшення зайнятості населення; залучення зовнішніх інвестицій, підтримка найбільш значущих інноваційних проектів
П.В. Сніцаренко	Складова частина інформаційного забезпечення, оскільки результатом такого забезпечення є інформація у формі аналітичного документа
Р.А. Коваль	Процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів державної влади на основі формування та використання інформаційних ресурсів
С.В. Вировий	Особливий напрям діяльності, пов'язаний із виявленням, опрацюванням, збереженням і поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної й економічної діяльності
Р.Ф. Абдеєв	Вид діяльності, покликаної забезпечити інформаційні потреби суспільства за допомогою аналітичних технологій за рахунок переробки вихідної інформації й отримання якісно нового знання
Ю.В. Ковбасюк	Сукупність технологій, методів збирання й обробки інформації, що характеризує об'єкт управлінського впливу (соціальні, політичні, економічні та інші процеси), специфічних прийомів їх діагностики, аналізу та синтезу, а також оцінки наслідків прийняття різних варіантів політичних рішень

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади – комплекс заходів зі збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на органи державного управління функцій і завдань.

Інформаційно-аналітичне забезпечення – системне поняття, яке утворюють два взаємо- пов'язані елементи (рис. 1.1), а саме:

– інформаційний рівень – це діяльність щодо забезпечення посадових осіб відомостями, необхідних для рішення покладених на них завдань;

– аналітичний рівень – це творча складова частина діяльності, призначена для оцінки інформації і підготування прийняття рішень [10].

Інформаційне забезпечення є важливою функцією в державно-управлінській діяльності. У зв'язку з цим робота державних органів має забезпечуватися своєчасною інформаційною підтримкою.

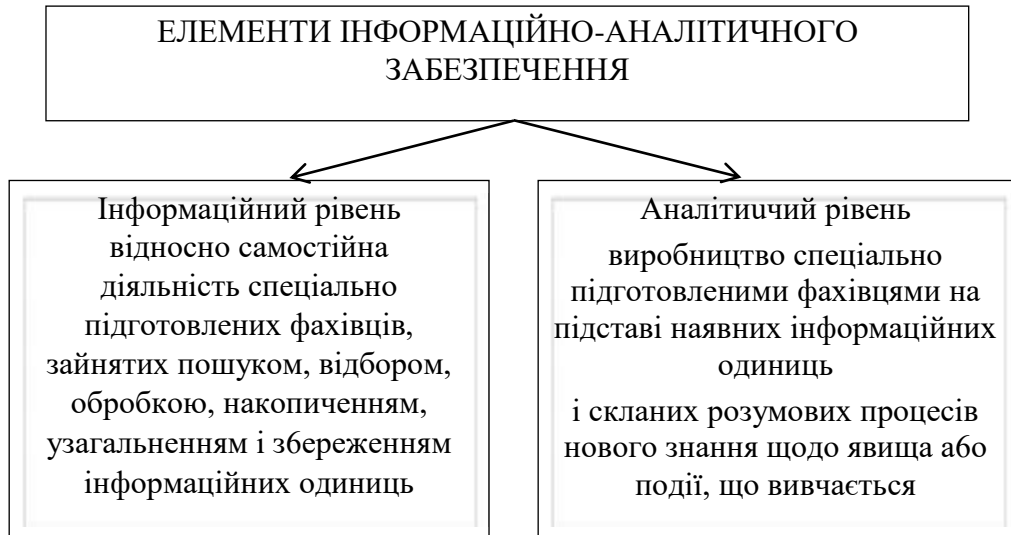

Рисунок 1.1. Елементи інформаційно-аналітичного забезпечення

Впровадження в практику управління інформаційних технологій у поєднанні зі сприятливим інвестиційним середовищем, що характеризується раціональним регулюванням і якісною інфраструктурою, забезпечує великі переваги в досягненні ефективного управління.

За даними Всесвітнього економічного форуму, Фінляндія, Естонія, Данія, Іспанія, Швеція є лідрами з упровадження інформаційних технологій у державному управлінні.

Найвищий рейтинг Фінляндії у сфері використання інформаційних технологій у державному управлінні пояснюється підвищенням доступності відкритих даних і цифрових послуг. Водночас існує величезна кількість фінських інформаційних ресурсів, доступних для перегляду як відкритих даних, так і даних про місцевість, навколишнє середовище, клімат, транспорт, фінанси, культуру та статистичних даних. На відміну від Індексу

цифрової економіки та суспільства (який підсумовує близько 30 релевантних індикаторів європейської цифрової продуктивності та стежить за розвитком держав-членів Європейського Союзу за п'ятьма основними вимірами: зв'язністю, людським капіталом, використанням Інтернету, інтеграцією цифрових технологій, цифровими громадськими послугами), одним із ключових факторів у дослідженні був доступ до веб-сервісу, де люди можуть перевірити, яка їх інформація зберігається у реєстрах державних органів [15].

У Швеції ефективність публічного сектору (наприклад, надання ефективних публічних послуг за допомогою спрощених процесів) зумовлена спробою електронного врядування досягти ширших результатів політики, які можуть сприяти створенню спільного суспільного значення. Погляди зацікавлених сторін у державному секторі вказують на необхідність відмови від зосередження уваги на процесах продуктивності та внутрішньої ефективності (нова модель державного управління) щодо побудови державного сектора-середовища, де ці результати є лише засобом для досягнення мети. Ефективність державного управління шведського уряду зумовлена фінансовою стабільністю як платформи для забезпечення цифрової інноваційної культури, збільшенням довіри та забезпечення громадськості її громадянам. [16].

Сьогодні головна проблема уряду полягає в тому, що основні навички та системи, необхідні в епоху глобалізації, далекі від наявних державних систем і правил. Більшість урядів у всьому світі, як і раніше, борються із застарілими базами даних, які несумісні одна з одною і працюють проти будь-якого типу спільного використання даних або управління даними [17].

Аналіз стану інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління в Україні дозволив стверджувати, що інформаційно-аналітичне забезпечення України перебуває на стадії свого становлення та переживає серйозні труднощі, пов'язані з відсутністю необхідної кількості кваліфікованих фахівців, новітніх інформаційних технологій і недостатньо систематизованою методологічною базою

аналітичних досліджень. Серед найбільших центрів, які здійснюють інформаційне забезпечення державних, урядових, законодавчих гілок влади та регіональних керівників, слід відзначити аналітичні служби Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України. Серед основних інформаційних продуктів і послуг, що надаються цими службами, – результати соціологічних досліджень, моніторинг засобів масової інформації, підготовка довідкових і прогнозно-аналітичних матеріалів тощо [5]. Дієвим способом вирішення проблем здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління в Україні є запровадження відповідного комплексу, який передбачає подання, приймання та комп'ютерну обробку інформації в електронному вигляді, створення електронних реєстрів і використання аналітичних процедур для всебічного й оперативного аналізу. Саме тому з метою підвищення стандартів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління в Україні необхідно:

- підвищити якість підготовки спеціалістів інформаційно-аналітичної діяльності до роботи в умовах інформаційного суспільства;

- впроваджувати електронне врядування, що дозволить реалізувати державну політику на принципах прозорості, відкритості, довіри, підвищити ефективність роботи органів державної влади та забезпечити соціально-економічний розвиток держави.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. На основі проведеного дослідження підходів різних вчених визначено, що не існує єдиного погляду на сутність інформаційно-аналітичного забезпечення. Систематизуючи різні тлумачення терміна, пропонуємо під «інформаційно-аналітичним забезпеченням» діяльності органів державної влади розуміти комплекс заходів зі збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на органи державного управління функцій і завдань. Виділено елементи інформаційно-аналітичного забезпечення: інформаційний рівень та аналітичний.

Доведено, що для реалізації державою управлінських функцій необхідною умовою є забезпечення органів державного управління відповідними сучасними інформаційними технологіями. Аналіз, проведений Всесвітнім економічним форумом, свідчить, що Фінляндія, Естонія, Данія, Іспанія, Швеція є лідерами з упровадження інформаційних технологій у державному управлінні. Причиною цього є фінансова стабільність, підвищення доступності відкритих даних і цифрових послуг у цих країнах, активне впровадження електронного урядування, що підтверджується збільшенням рівня довіри населення до уряду.

Аналіз вітчизняного стану інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління дозволяє стверджувати, що інформаційно-аналітичне забезпечення України перебуває на стадії свого становлення та переживає серйозні труднощі, пов'язані з відсутністю необхідної кількості кваліфікованих фахівців, новітніх інформаційних технологій і недостатньо систематизованою методологічною базою аналітичних досліджень. З метою підвищення ефективності роботи органів державної влади та соціально-економічного розвитку України необхідною є підготовка кваліфікованих спеціалістів інформаційно-аналітичної діяльності до роботи в умовах інформаційного суспільства; впровадження електронного урядування.

Висновки до розділу 1

Отже, в ході дослідження ми дійшли таких висновків.

В цілому інформаційно-аналітичне забезпечення органів виконавчої влади є складовою державного управління, яке покликане збільшити рівень узагальнення фактів, обґрунтованість рекомендацій, якість інформаційної продукції суб'єктів управління, а також, викривати довгострокові тенденції розвитку суспільства та держави.

Розвиток інформаційно-аналітичного забезпечення органів влади, як

один з важливих напрямів інформатизації суспільства відбувається хаотично, без наявності чіткої виваженої державної стратегії. Діяльність більшості суб'єктів інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади спрямована на вирішення лише окремих технічних проблем, тоді як жоден із центральних органів виконавчої влади не виконує функцій щодо підвищення якості існуючих інформаційно-аналітичних систем органів державної виконавчої влади. В Україні, не розроблена загальнонаукова концепція державно-управлінської аналітики, не обґрунтована її структура, функції, напрями розвитку. Це стримує впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення у практику державного управління та знижує його ефективність, призводить до прийняття необґрунтованих рішень, за які згодом держава розраховується матеріальними та моральними збитками.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

2.1. Правове регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

Ефективна організація інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері можлива тільки за умов її відповідного правового забезпечення. У цілому норми права, що регулюють інформаційну діяльність в Україні, можна об'єднати в такі групи:

- законодавчі та нормативні акти власне про інформацію;
- законодавчі та нормативні акти з питань охорони прав інтелектуальної власності;
- окремі положення інших правових актів, що стосуються інформації та охорони прав інтелектуальної власності.

Із надбанням незалежності в Україні взято курс на впровадження норм міжнародного права у сфері інформаційної діяльності. Основи вітчизняного законодавства про інформаційну діяльність і права інтелектуальної власності задекларовані в Конституції України.

Так, згідно зі ст. 34, кожному громадянину гарантується право на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадянського

порядку.

Стаття 31 гарантує таємницю листування, телефонних розмов, іншої кореспонденції.

Стаття 32 забороняє збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і є конституційною гарантією невтручання в особисте та сімейне життя.

Правові норми завжди виражені у формі певних джерел права.

Джерела права – це офіційно визнані форми, в яких здійснюється встановлення, зміна або відміна правових норм.

Джерелами права в Україні є:

- Конституція (Основний Закон) та інші закони (укази, декрети);
- підзаконні нормативні акти, що видаються органами виконавчої влади (Кабінетом Міністрів, Державним патентним відомством, Держкомстатом тощо);
- правові звичаї (традиції), судові прецеденти, міжнародні угоди.

Водночас у кожному соціумі діє і так зване звичаєве право – система незафіксованих документально норм, традицій, що регулюють поведінку членів даного суспільства.

На практиці можуть існувати певні розбіжності між нормами офіційного та звичаєвого права, що і спостерігаємо на Україні. Надзвичайно великі розбіжності свідчать про недосконалість офіційної системи регулювання правових відносин у певній сфері життєдіяльності цього суспільства або в державі в цілому.

Закон України «Про інформацію» набув чинності 2 жовтня 1992 р. В наступні роки він зазнавав суттєвих змін і доповнень. Дія цього Закону поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства та держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. Закон установлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює

право особи на інформацію в усіх сферах суспільного і державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, захищає особу і суспільство від неправдивої інформації.

Під інформацією цей Закон визначає документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Відповідно об'єктами інформаційних відносин є документована або публічно оголошена інформація про події та явища в галузі політики, економіки, культури, охорони здоров'я, а також у соціальній, екологічній, міжнародній та інших сферах.

Згідно із Законом інформаційна діяльність розглядається як сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави.

Інформація є об'єктом права власності громадян, організацій (юридичних осіб) і держави. Інформація може бути об'єктом права власності як у повному обсязі, так і об'єктом лише володіння, користування чи розпорядження.

Власник інформації щодо об'єктів своєї власності має право здійснювати будь-які законні дії. Підставами виникнення права власності на інформацію є створення інформації своїми силами і за свій рахунок, договір на створення інформації, договір, який містить умови переходу права власності на інформацію до іншої особи.

Інформаційна продукція та інформаційні послуги громадян та юридичних осіб, які займаються інформаційною діяльністю, можуть бути об'єктами товарних відносин, що регулюються чинним цивільним та іншим законодавством. Інформаційна продукція – це матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій. Інформаційна послуга – це здійснення у визначеній законом формі

інформаційної діяльності по доведенню інформаційної продукції до споживачів з метою задоволення їхніх інформаційних потреб. Ціни і ціноутворення на інформаційну продукцію та інформаційні послуги встановлюються договорами за винятком випадків, передбачених Законом.

Закон встановлює права та обов'язки учасників інформаційних відносин, їхню відповідальність за порушення законодавства про інформацію, визначає порядок співробітництва української сторони з іншими державами, зарубіжними і міжнародними організаціями в галузі інформації.

Положення Закону України «Про інформацію» конкретизуються в інших законах про інформаційну діяльність та охорону прав інтелектуальної власності, які мають більш конкретний характер, а також у низці інших законодавчих і нормативних актів.

Закон «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» прийнятий Верховною Радою 9 січня 2007 року.

В ньому зазначається, що одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Констатується, що ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України.

Водночас, зазначається в Законі, склалися такі передумови, які вимагають прискореного розвитку інформаційного суспільства в Україні. Насамперед це пов'язано із соціально-економічною нерівністю, яка виникає між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються, внаслідок суттєвої різниці в темпах зростання обсягів та номенклатури товарів і послуг, які виробляються та надаються за допомогою ІКТ. Така нерівність негативно

впливає на конкурентоспроможність країн і життєвий рівень людей.

Закон наголошує, що основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ можливостей створювати інформацію і знання, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізуючи свій потенціал.

Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» прийнятий 13 січня 2011 року. (№2939-VI). Законом визначається порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес. Законом визначається поняття публічної інформації. Отже, публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Метою Закону є «забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації».

Водночас в Законі зазначено, що цей Закон не поширюється на відносини щодо отримання інформації суб'єктами владних повноважень при здійсненні ними своїх функцій.

Закон окреслює гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації та визначає принципи забезпечення доступу до публічної

інформації.

В розділі 2 Закону «Порядок доступу до інформації» (ст. 6) визначається поняття «публічна інформація з обмеженим доступом».

Інформацією з обмеженим доступом є:

- 1) конфіденційна інформація;
- 2) таємна інформація;
- 3) службова інформація.

Стаття 9 Закону окреслює поняття «службова інформація»:

Службова інформація – це інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службу кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень.

Також сюди відносимо інформацію, зібрану в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Законодавство України про інформаційну діяльність в цілому викладено у ряді законів і підзаконних актів. Для ілюстрації наведемо основні положення найважливіших із них.

Закон України «Про інформаційні агентства», прийнятий 28 лютого 1995 року, закріплює правові основи діяльності в Україні інформаційних агентств та їх міжнародного співробітництва.

Інформаційними агентствами, згідно з цим Законом, є зареєстровані як юридичні особи суб'єкти інформаційної діяльності, що діють з метою надання інформаційних послуг.

Діяльність інформаційних агентств – це збирання, обробка, творення, зберігання, підготовка інформації до поширення, випуск та розповсюдження інформаційної продукції. Випуск і розповсюдження інформаційними агентствами власної продукції з метою отримання прибутку є

підприємницькою діяльністю у цій сфері і здійснюється на основі цього Закону та чинного законодавства України.

Закон України «Про державну таємницю», прийнятий 21 січня 1994 року, регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою національної безпеки України.

Державна таємниця – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Закон України «Про електронний документ та електронний документообіг», прийнятий 22 травня 2003 року, встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. В Законі подається тлумачення термінів адресата, даних, посередника, обов'язкового реквізиту електронного документа, автора електронного документа, суб'єкта електронного документообігу.

За Законом, електронний документообіг – це сукупність процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Крім того, визначається правовий статус електронного документа, приділяються увага організації електронного документообігу, розглядаються права та обов'язки суб'єктів електронного документообігу.

Закон України «Про авторське право і суміжні права», прийнятий 23 грудня 1993 року, охороняє особисті (немайнові) і майнові права авторів та їхніх правонаступників, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва (авторське право), і права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (суміжні права).

Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених ст. 28 цього Закону. Для творів, обнародуваних анонімно або під псевдонімом, термін охорони закінчується через 70 років після того, як твір було обнародовано. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, обнародованого анонімно або під псевдонімом, розкриється не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, застосовується термін охорони, передбачений для творів, автор яких відомий. Термін охорони творів, створених у співавторстві, діє протягом усього життя і 70 років після смерті останнього співавтора. Авторське право на твір, уперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, діє протягом 70 років від дати його правомірного опублікування. Майнові права авторів переходять у спадщину. Не переходять у спадщину особисті (немайнові) права автора.

Виключне майнове право на службовий твір, тобто такий, що створений автором у порядку виконання службових обов'язків відповідно до договору між ним і роботодавцем, належить роботодавцю, якщо інше не передбачено відповідною угодою.

Охорона суміжних прав здійснюється без шкоди охороні творів авторським правом. Суміжні права охороняються протягом 50 років після першого публічного виконання твору, сповіщення передачі тощо. Захист особистих і майнових прав осіб, які мають авторське право і суміжні права, може здійснюватися в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Заслуговує на окрему увагу «Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів» (5 травня 2003 року), яка визначає основні засади і напрями формування, використання та захисту національних інформаційних ресурсів. В Україні існує багато ресурсів, що характеризуються різноманітними формами представлення інформації, організаційними та технологічними рішеннями, кількість яких збільшується одночасно із стрімким розвитком інформаційних технологій.

Крім зазначених документів, інформаційна діяльність в Україні в тій чи іншій мірі регулюється рядом інших законодавчих актів (Закони України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про державну статистику», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про видавничу справу», «Про рекламу», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про стандартизацію і сертифікацію», «Про аудиторську діяльність», «Про власність», «Про підприємства в Україні», укази Президента «Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади», «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» тощо) та підзаконних актів.

2.2. Стратегія інформаційної безпеки України – 2025

Кабінет Міністрів України 15 вересня 2021 року схвалив Стратегію інформаційної безпеки. Стратегія набере чинності після схвалення Радою національної безпеки і оборони та затвердження відповідного рішення РНБО указом Президента України.

Ця Стратегія є однією з низки документів, які розробляються для реалізації Стратегії національної безпеки України. Її метою є створення умов для забезпечення інформаційної безпеки України, спрямованої на захист життєво важливих інтересів громадянина, суспільства та держави у протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, забезпечення захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України, підтримка соціальної та політичної стабільності, оборони держави, забезпечення прав та свобод

кожного громадянина. Реалізація Стратегії розрахована на період до 2025 року.

Варто зауважити, що Стратегія більшою мірою є програмним документом, що закладає підвалини для майбутньої політики держави. Відповідні документи рідко містять детальний перелік заходів, який зазвичай встановлюється планом дій. Однак, Стратегія вказує на майбутні тренди державної політики, тому більшість застережень стосуватиметься практичних рішень, які можуть бути втілені на її виконання у майбутньому. У цьому світлі варто наголосити на потребі реального громадського обговорення проєкту плану дій, що буде розроблятися урядом, адже саме у ньому міститиметься перелік заходів, що вже безпосередньо вплинуть на регуляторне середовище.

Стратегія інформаційної безпеки (далі – Стратегія) визначає актуальні виклики та загрози національній безпеці України в інформаційній сфері, стратегічні цілі та завдання, спрямовані на протидію таким загрозам, захист прав осіб на інформацію та захист персональних даних.

Метою Стратегії є посилення спроможностей щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, її інформаційного простору, підтримки інформаційними засобами та заходами соціальної та політичної стабільності, оборони держави, захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, демократичного конституційного ладу, забезпечення прав та свобод кожного громадянина.

Досягнення мети здійснюватиметься шляхом ужиття заходів щодо стримування та протидії загрозам інформаційній безпеці України та нейтралізації інформаційної агресії, у тому числі спеціальних інформаційних операцій держави-агресора, спрямованих на підрив державного суверенітету, територіальної цілісності України, забезпечення інформаційної стійкості суспільства та держави, створення ефективної системи взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та

суспільством, а також розвиток міжнародної співпраці у сфері інформаційної безпеки на засадах партнерства та взаємної підтримки.

Правовою основою Стратегії є Конституція України, закони України, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Питання, пов'язані із кібербезпекою, визначаються Стратегією кібербезпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447.

Реалізація Стратегії розрахована на період до 2025 року.

Терміни, що вживаються у Стратегії, мають таке значення:

інформаційна безпека України – складова частина національної безпеки України, стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, існує ефективна система захисту і протидії нанесенню шкоди через поширення негативних інформаційних впливів, у тому числі скоординоване поширення недостовірної інформації, деструктивної пропаганди, інших інформаційних операцій, несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом;

інформаційна загроза – потенційно або реально негативні явища, тенденції і чинники інформаційного впливу на людину, суспільство і державу, що застосовуються в інформаційній сфері з метою унеможливлення чи ускладнення реалізації національних інтересів та збереження національних цінностей України і можуть прямо чи опосередковано завдати шкоди інтересам держави, її національній безпеці та обороні;

інформаційні заходи оборони держави – сукупність скоординованих дій, які готуються та здійснюються суб'єктами забезпечення національної безпеки і оборони України в мирний час, в особливий період, в умовах воєнного або надзвичайного стану щодо прогнозування та виявлення інформаційних загроз у воєнній сфері, запобігання, стримування та відсічі збройній агресії проти України, протидії інформаційним загрозам з боку держави-агресора, а також здійснення інших необхідних дій в інформаційному протиборстві;

антикризові комунікації – комплекс інформаційних заходів, що реалізуються державними органами України з метою запобігання виникненню кризової ситуації і передбачають їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються загрози виникнення кризової ситуації і протидії їй;

кризові комунікації – комплекс заходів, що реалізуються державними органами України у кризовій ситуації і передбачають їх діалог із цільовою аудиторією з питань, що стосуються кризової ситуації і протидії їй;

стратегічні комунікації – скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків із громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави;

стратегічний наратив – спеціально підготовлений текст, призначений для вербального викладення у процесі стратегічних комунікацій з метою інформаційного впливу на цільову аудиторію;

урядові комунікації – комплекс заходів, що передбачають діалог уповноважених представників Кабінету Міністрів України з цільовою аудиторією з метою роз'яснення урядової позиції та/або політики з певних проблемних питань:

- аналіз загроз та викликів інформаційній безпеці;
- глобальні виклики та загрози;
- збільшення кількості глобальних дезінформаційних кампаній;

– глобальні дезінформаційні кампанії, що інспіруються авторитарними урядами та активістами радикальних рухів для маніпулювання свідомістю окремих людей та груп населення, стали повсякденною практикою, яка загрожує демократичному розвитку держав та міжнародній стабільності;

– інформаційна політика Російської Федерації – загроза не лише для України, але й для інших демократичних держав

Спеціальні інформаційні операції Російської Федерації спрямовуються на ключові демократичні інституції (зокрема, виборчі), а спеціальні служби держави-агресора намагаються посилити внутрішні протиріччя в Україні та інших демократичних державах. Застосовані Російською Федерацією технології гібридної війни проти України, у тому числі моделі і механізми інформаційного втручання, поширюються на інші держави, швидко адаптуючись до локальних контекстів та регуляторних політик. Обмежувальні заходи (санкції) та ефективний механізм моніторингу і відповідальності за їх порушення є одним із дієвих механізмів відповіді на дезінформаційну активність Російської Федерації як держави-агресора.

Розвиток інформаційного простору в умовах глобалізації та пандемія COVID-19 зумовили посилення ролі соціальних мереж у національному та світовому інформаційному просторі, їх вплив на внутрішню і зовнішню суспільно-політичну ситуацію, стан додержання прав і свобод людини, зокрема щодо забезпечення принципів рівності прав користувачів соціальних мереж.

Хоча право на приватність (захист конфіденційної інформації про особу, невтручання в особисте життя) є одним з основних прав людини, що закріплено в Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, інших міжнародних документах, а також конституціях більшості держав світу, цифрові трансформації змінюють і цю сферу. Збільшення кількості соціальних мереж, їх інтегрованість з іншими соціальними сервісами повсякденного користування, а також специфіка організації всесвітньої мережі Інтернет ставлять під загрозу гарантії права

особи на приватність. Спроби врегулювати цю проблему тривають, формуються нові підходи у забезпеченні балансу права на приватність та інформаційної безпеки держави.

Недостатній рівень медіаграмотності (медіакультури) в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій

Значне розширення джерел доступу до інформації в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та водночас недостатнього рівня медіаграмотності (медіакультури) супроводжується зменшенням критичності сприйняття інформації, створює підґрунтя для можливих маніпуляцій громадською думкою, що сприяє зростанню впливу дезінформації та деструктивної пропаганди, популярності конспірологічних теорій. Некритичне сприйняття інформації створює загрози політичній та економічній стабільності демократичних держав.

Несформованість системи стратегічних комунікацій

В Україні триває процес становлення системи стратегічних комунікацій. Органами державної влади України здійснено низку організаційних та практичних заходів зі зміцнення власної інституційної спроможності у сфері стратегічних комунікацій, однак не створено дієвого механізму координації і взаємодії між усіма органами державної влади, залученими до здійснення заходів із протидії загрозам в інформаційній сфері. Зазначене послаблює можливості до розбудови комплексного стратегічного планування інформаційного потоку, здійснення системної комунікативної діяльності Кабінету Міністрів України, об'єднання всіх ключових суб'єктів у сфері інформаційних відносин, суб'єктів формування і реалізації державної політики щодо ефективного захисту національного інформаційного простору, утвердження позитивного іміджу України, реалізації цілей захисту національної безпеки України в інформаційній сфері.

Недосконалість регулювання відносин у сфері інформаційної діяльності та захисту професійної діяльності журналістів

Регулювання відносин у сфері інформаційної діяльності не відповідає сучасним викликам та загрозам. Це перешкоджає розвитку українського медіаринку, ускладнює ведення бізнесу у цій сфері, зберігає залежність засобів масової інформації від їх власників, не забезпечує додержання професійних стандартів діяльності журналістів.

Актуальною проблемою є непоодинокі випадки втручання в професійну організаційно-творчу діяльність засобів масової інформації та в індивідуальну професійну творчу діяльність журналістів, інші посягання на свободу інформаційної діяльності, зокрема перешкоджання їх професійній діяльності, погрози, насильство щодо них, посягання на їх життя та власність. Зазначене позбавляє журналістів можливості належним чином інформувати суспільство про суспільно важливі події та явища.

Спроби маніпуляції свідомістю громадян України щодо європейської та євроатлантичної інтеграції України

Стратегічний курс України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору закріплено у Конституції України. У Стратегії національної безпеки України європейська та євроатлантична інтеграція визначена одним із пріоритетів національних інтересів і національної безпеки.

Переважає більшість громадян підтримує реалізацію європейського та євроатлантичного курсу України. Водночас здійснюються спроби маніпуляції свідомістю громадян України шляхом поширення міфів та дезінформаційних (деструктивних) стереотипів щодо ЄС і НАТО з метою послаблення консолідації суспільства щодо зовнішньополітичного курсу України, гальмування проведення реформ, що негативно впливає на загальну суспільно-політичну ситуацію в державі.

Доступ до інформації на місцевому рівні

Інформаційні потреби на місцевому рівні належним чином не задовольняються, зокрема через низьку спроможність забезпечення населення послугами з доступу до Інтернету.

Альтернативні джерела споживання інформації місцевого рівня, зокрема місцеві друковані засоби масової інформації, зазвичай є політично заангажованими від місцевих еліт.

Недостатній рівень інформаційної культури та медіаграмотності в суспільстві для протидії маніпулятивним та інформаційним впливам

Відсутність належного рівня інформаційної культури та медіаграмотності в суспільстві в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій створює підґрунтя для маніпулювання громадською думкою, проведення стрімких деструктивних інформаційних операцій, що зумовлює існування потенційних та реальних загроз інформаційній безпеці України.

Стратегічні цілі та напрями реалізації Стратегії

Основними напрямками забезпечення інформаційної безпеки України є стійкість та взаємодія, для досягнення яких необхідним є виконання таких стратегічних цілей та завдань.

Стратегічна ціль 1. Протидія дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованим, серед іншого, на ліквідацію незалежності України, повалення конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

– створення системи раннього виявлення, прогнозування та запобігання гібридним загрозам, зокрема, створення системи протидії дезінформації та інформаційним операціям, спрямованої на запобігання, максимально швидке виявлення та реагування держави і суспільства на інформаційні загрози;

- ужиття заходів щодо запобігання та протидії поширенню дезінформації та деструктивної пропаганди стосовно європейської та євроатлантичної інтеграції України;

- розвиток спроможностей складових сил оборони щодо протидії загрозам в інформаційному просторі;

- підготовка та проведення складовими сил оборони інформаційно-психологічних операцій та інших заходів, спрямованих на запобігання, стримування та відсіч збройної агресії Російської Федерації проти України;

- посилення відповідальності за поширення недостовірної інформації (дезінформації);

- запровадження дієвих механізмів виявлення, фіксації, обмеження доступу та/або видалення з українського сегмента мережі Інтернет інформації, розміщення якої обмежено або заборонено законом;

- ефективна взаємодія державних органів, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства при формуванні та реалізації державної політики в інформаційній сфері;

- унеможливлення розповсюдження та демонстрації інформаційних та аудіовізуальних продуктів (продукції), проведення гастрольних заходів, що популяризують або пропагують державу-агресора та її органи влади, представників органів влади держави-агресора та їхні дії, що створюють позитивний образ держави-агресора, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України, містять заклики до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, екстремізму, сепаратизму, комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі і ненависті, вчинення терористичних актів, посягання на права та свободи людини і громадянина тощо;

– протидія інформаційним кампаніям, спрямованим на залучення та/або втягування громадян України, у тому числі дітей, до не передбачених законами України воєнізованих чи збройних формувань.

Стратегічна ціль 2. Забезпечення всебічного розвитку української культури та утвердження української громадянської ідентичності

Культура є ціннісною основою та підґрунтям консолідації українського суспільства, одним із ключових чинників подолання конфлікту цінностей та утвердження української громадянської ідентичності.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

– забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

– стимулювання розвитку українського кінематографа, теле- і радіопродукції, зокрема у співпраці з європейськими державами, у тому числі створення якісного та сучасного кіно і медіаконтенту для дітей та молоді;

– підтримка вітчизняного книговидання;

– створення умов для зміцнення консолідації українського суспільства;

– сприяння вільному розвитку, використанню і захисту мов національних меншин, корінних народів України та вивченню мов міжнародного спілкування;

– зміцнення інформаційних зв'язків з українською діаспорою, що сприятиме збереженню її етнокультурної ідентичності;

– посилення соціогуманітарної складової внутрішньої політики України, розробка та впровадження цілісної системи соціогуманітарних технологій;

– залучення ветеранів війни, насамперед із числа учасників антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, до участі у заходах,

спрямованих на формування у громадян України на основі суспільно-державних цінностей української громадянської ідентичності, підвищення рівня готовності громадян України до виконання обов'язку із захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України;

– підвищення рівня довіри населення до державних інституцій та правоохоронних органів.

Стратегічна ціль 3. Підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності суспільства. Українське суспільство повинне бути захищене від деструктивного впливу дезінформації та маніпулятивної інформації, а медіасередовище – бути соціально відповідальним і функціонувати стабільно. За таких умов українське суспільство зможе більш ефективно протистояти державі-агресору та залишатися стійким перед широким спектром загроз, зокрема в інформаційній сфері.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

– підготовка та проведення просвітницької кампанії з медіаграмотності, що включатиме такі компоненти, як розвиток критичного мислення, навички перевірки фактів і визначення маніпуляційних технік, ознайомлення з найпоширенішими порушеннями прав людини із застосуванням інтернет-технологій тощо;

– створення сприятливих умов для здійснення діяльності засобів масової інформації;

– створення сприятливих умов для підвищення рівня професійної підготовки медіафахівців;

– удосконалення законодавства у сфері реклами, зокрема щодо лібералізації норм у цій сфері та посилення відповідальності за трансляцію прихованої реклами;

– стимулювання розвитку соціально відповідального бізнесу серед засобів масової інформації.

Стратегічна ціль 4. Забезпечення дотримання прав особи на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, свободу вираження своїх поглядів і переконань, захист приватного життя, доступ до об'єктивної та достовірної інформації, а також забезпечення захисту прав журналістів, гарантування їх безпеки під час виконання професійних обов'язків, протидія поширенню незаконного контенту.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

- удосконалення законодавства про доступ до публічної інформації, узгодження положень нормативно-правових актів з нормами міжнародних актів, обов'язкових для виконання Україною;

- удосконалення законодавства про захист персональних даних, а також упровадження ефективних механізмів забезпечення його реалізації;

- удосконалення законодавства стосовно правового статусу журналістів, провадження ними своєї професійної діяльності, відповідальності за правопорушення, вчинені проти журналістів, членів їхніх сімей та майна, а також за перешкоджання їх професійній діяльності;

- проведення постійного моніторингу дотримання прав і свобод журналістів, а також інших осіб, які поширюють суспільно важливу інформацію, висвітлюють ситуацію та події на тимчасово окупованих територіях України, а також забезпечення збирання, систематизації, аналізу, оцінювання відповідної інформації з метою фіксації порушень прав осіб на тимчасово окупованих територіях України та оперативного реагування органами державної влади на дії чи бездіяльність держави-агресора;

- удосконалення механізму реалізації зобов'язань України відповідно до Європейської конвенції про транскордонне телебачення;

- захист інформаційного простору України від незаконного контенту;

- забезпечення інформаційної безпеки, захист прав та свобод, зокрема персональних даних військовослужбовців та представників інших складових сил безпеки та оборони України, ветеранів війни, членів їхніх сімей.

Стратегічна ціль 5. Інформаційна реінтеграція громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях та на прилеглих до них територіях України, до загальноукраїнського інформаційного простору, а також відновлення їх права на інформацію, що дає їм змогу підтримувати зв'язок з Україною. Одним з основних напрямів внутрішньополітичної діяльності держави є захист прав, свобод і законних інтересів своїх громадян на тимчасово окупованих територіях, реалізація ініціатив щодо реінтеграції цих територій, а також захист прав і свобод корінних народів України.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

- утвердження в українському та міжнародному інформаційному просторі стратегічних наративів щодо безальтернативності відновлення територіальної цілісності України;

- формування розуміння у закордонних аудиторій статусу тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (невизнання спроби анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя), а також окремих районів Донецької та Луганської областей (спростування та протидія поширюваному Російською Федерацією наративу «громадянської війни»);

- створення умов для задоволення потреб населення тимчасово окупованих територій в об'єктивній та достовірній інформації шляхом забезпечення стабільного функціонування національного телебачення та радіомовлення на тимчасово окупованих територіях, на територіях, які розташовані на лінії зіткнення, а також на територіях, які межують із тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим;

- збільшення частки та якості українського інформаційного продукту та його поширення на тимчасово окуповані території, на території, які розташовані на лінії зіткнення, а також на території, які межують із тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим;

– розширення зони наземного ефірного мовлення українських телерадіокомпаній із територій, прилеглих до тимчасово окупованих територій, а також через супутник та інші канали постачання сигналу;

– інформування громадян України, зокрема тих, які мешкають на тимчасово окупованих територіях, іноземної аудиторії про ситуацію на тимчасово окупованих територіях та дії України стосовно їх реінтеграції;

– інформування громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях та прилеглих до них територіях України, про шкоду, завдану злочинними діями Російської Федерації, її окупаційної адміністрації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також контрольованими нею терористичними організаціями на території Донецької та Луганської областей;

– спростування дезінформації, у тому числі ідеологем радянської та сучасної російської історіографії, щодо минулого і сучасного України та її територій, що нині є тимчасово окупованими державою-агресором, які поширюються в українських та іноземних засобах масової інформації;

– налагодження зворотного зв'язку з громадянами України, які проживають на тимчасово окупованих територіях;

– зміцнення почуття спільності між громадянами України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, прилеглих до них територіях України, а також громадянами України, які проживають в інших регіонах України;

– формування у громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, розуміння безальтернативності відновлення територіальної цілісності України та розуміння майбутнього цих територій у складі України, відсутності сприйняття процесу відновлення територіальної цілісності як загрози для себе, розуміння політики України на період тимчасової окупації та потреби використання тих можливостей, що надає Україна своїм громадянам, які проживають на тимчасово окупованих територіях;

– забезпечення громадянами України підтримки відновлення територіальної цілісності України, розуміння політики України щодо звільнення тимчасово окупованих територій, необхідності захисту і повноцінної реалізації національно-культурних, соціальних та політичних прав громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях.

Стратегічна ціль 6. Створення ефективної системи стратегічних комунікацій. Основною метою створення та розвитку системи стратегічних комунікацій є гарантування ефективної інформаційної взаємодії та діалогу між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суспільством з питань, що стосуються кризових ситуацій, а також утвердження позитивного іміджу України, інформаційне сприяння просуванню інтересів держави у світі. Ефективна побудова своєї міжнародної інформаційної діяльності дасть змогу Україні здійснювати проактивні інформаційні заходи, інформувати світову спільноту про події в Україні та на її тимчасово окупованих територіях, прогрес у реформах та позитивні внутрішні зміни в державі попри наявну збройну агресію проти України, про ключові рішення органів державної влади щодо стратегічних питань розвитку держави, що сприятиме кращому розумінню міжнародними партнерами внутрішньої і зовнішньої політики держави, забезпечить міжнародну підтримку та покращить імідж України як надійного і передбачуваного партнера.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

– визначення системи взаємодії з питань реагування на кризову ситуацію, післякризову комунікацію, запобігання настанню кризи шляхом аналізу передумов кризи та криз, що мали місце в минулому;

– налагодження ефективної взаємодії між органами державної влади вищого рівня, центральними органами виконавчої влади та обласними державними адміністраціями з метою вироблення представниками держави

єдиної позиції з питань, що виникають під час кризової ситуації та в післякризовий період;

- налагодження ефективної взаємодії між представниками держави та громадськістю шляхом забезпечення системного діалогу між державними органами та засобами масової інформації, журналістами, представниками нових медіа з питань, що виникають під час кризової ситуації та в післякризовий період;

- забезпечення стабільного функціонування системи іномовлення України шляхом створення та поширення інформаційного продукту каналами супутникового, ефірного наземного аналогового і цифрового мовлення, мовлення в кабельних мережах за межами України, зокрема англійською, російською та іншими мовами;

- створення в системі іномовлення України та забезпечення функціонування служби державного радіомовлення на зарубіжні країни;

- забезпечення присутності програм вітчизняних телекомпаній у багатоканальних мережах інших держав шляхом сприяння створенню загальнонаціональними телеканалами супутникових іноземних версій (з урахуванням мови країни розповсюдження) для поширення програм за межами України;

- забезпечення інформування світової спільноти про події в Україні та донесення офіційної позиції України до представників іноземних держав і засобів масової інформації;

- використання знака (бренду) України «Ukraine Now» з метою популяризації та просування інтересів України у світі;

- розробка та поширення позитивних наративів та інформаційних кампаній за кордоном, які сприятимуть підвищенню рівня впізнаваності та кращому розумінню України серед іноземних аудиторій, а також утвердженню іміджу України як демократичної європейської держави, яка рухається до повноправного членства в ЄС та НАТО, є невід'ємною частиною європейського політичного, економічного, культурного, освітнього

та інформаційного простору, бере участь у розв'язанні глобальних проблем і ділиться досвідом у сферах, що є актуальними для міжнародної спільноти.

Стратегічна ціль 7. Розвиток інформаційного суспільства та підвищення рівня культури діалогу.

Досягнення зазначеної цілі здійснюватиметься шляхом виконання таких завдань:

- публічне обговорення актуальних проблем суспільного розвитку;
- розбудова державним оператором національної цифрової мережі телевізійного мовлення, розвиток і модернізація мережі середньохвильового радіомовлення Національної суспільної телерадіокомпанії України;
- забезпечення належного фінансування суспільного мовника;
- забезпечення стабільного функціонування національного телебачення та радіомовлення на території України, насамперед її прикордонних регіонів, і поширення на них українського інформаційного контенту;
- сприяння створенню системи мовлення територіальних громад, що забезпечуватиме розширення комунікативних можливостей та зниження конфліктності всередині територіальних громад, забезпечення їх інформування;
- стимулювання інновацій та забезпечення всебічного розвитку й захисту національної інформаційної інфраструктури, зокрема її телекомунікаційної складової, як сукупності різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних (електронних комунікаційних) мереж, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування;
- визначення механізмів регулювання роботи підприємств телекомунікацій, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій, закладів культури та засобів масової інформації, а також

використання місцевих радіостанцій, телевізійних студій та друкарень для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ та населення; заборони роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого та колективного користування і передачі інформації через комп'ютерні мережі, унеможливлення вільного обігу інформаційної продукції, що містить пропаганду війни, національної і релігійної ворожнечі, формування захищеного суспільства від деструктивного впливу дезінформації та маніпулятивної інформації в інформаційному просторі України, а також в умовах запровадження правового режиму воєнного стану;

– підтримка академічних та аналітичних досліджень в інформаційній сфері, зокрема з вивчення впливу онлайн-контенту нових засобів масової інформації на суспільство.

Механізми реалізації визначеної мети та завдань

Рада національної безпеки і оборони України відповідно до Конституції України та у встановленому законом порядку здійснює координацію діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері, зокрема з використанням спроможностей Центру протидії дезінформації.

Кабінет Міністрів України забезпечує формування та реалізацію інформаційної політики держави, забезпечує інформаційний суверенітет, фінансування програм, пов'язаних з інформаційною безпекою, спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади у цій сфері.

Кабінет Міністрів України розробляє та затверджує план заходів з реалізації Стратегії, на основі якого відповідні органи виконавчої влади реалізують заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки.

Органи державної влади у взаємодії з органами місцевого самоврядування, Центром протидії дезінформації та інститутами громадянського суспільства забезпечують реалізацію Стратегії згідно з планом заходів, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики в інформаційній сфері:

- здійснює в межах компетенції нормативно-правове регулювання у сфері інформаційної безпеки України;
- визначає перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сфері інформаційної безпеки України;
- разом із Міністерством закордонних справ України сприяє популяризації та формуванню позитивного іміджу України у світових інформаційних ресурсах та національних інформаційних ресурсах іноземних держав з метою захисту її політичних, економічних та соціально-культурних інтересів, зміцнення національної безпеки і відновлення територіальної цілісності України.

Міністерство оборони України, а також сили оборони в межах компетенції забезпечують:

- моніторинг інформаційного простору, прогнозування та виявлення інформаційних загроз національній безпеці держави у війсьній сфері;
- підготовку та проведення інформаційних заходів оборони держави, координацію залучення до них суб'єктів забезпечення національної безпеки держави;
- розвиток та функціонування системи стратегічних комунікацій сил оборони;
- здійснення правових, організаційних, технічних, інформаційних та інших дій щодо забезпечення власної інформаційної безпеки, у тому числі захисту єдиного інформаційного середовища сил оборони, зокрема в місцях дислокації, розгортання та застосування угруповань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;
- зв'язки з українськими та іноземними засобами масової інформації щодо висвітлення ситуації у районах здійснення заходів із забезпечення

національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях;

- протидію інформаційним операціям та іншим заходам інформаційного впливу, спрямованим проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;

- донесення достовірної інформації до військовослужбовців Збройних Сил України, інших складових сил оборони.

Служба безпеки України у межах компетенції здійснює:

- моніторинг спеціальними методами і способами вітчизняних та іноземних засобів масової інформації та Інтернету з метою виявлення загроз національній безпеці України в інформаційній сфері;

- протидію проведенню проти України спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на підрив конституційного ладу, порушення суверенітету і територіальної цілісності України, загострення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації.

Розвідувальні органи України у процесі провадження розвідувальної діяльності мають сприяти реалізації та захисту національних інтересів України в інформаційній сфері за кордоном, здійснювати виявлення та протидію зовнішнім інформаційним загрозам у сфері безпеки та оборони держави.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення відповідно до компетенції бере участь у забезпеченні захисту українського інформаційного простору від пропагандистської аудіовізуальної продукції держави-агресора, сприяє розповсюдженню українського телерадіомовлення на тимчасово окупованих територіях України.

До реалізації Стратегії відповідальними державними органами можуть залучатися наукові та науково-дослідні установи, які забезпечують науково-аналітичне та експертне супроводження процесу формування та реалізації державної інформаційної політики.

Нормативно-правове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься шляхом системного перегляду та внесення змін до відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів в інформаційній сфері.

Очікуваними результатами реалізації Стратегії є:

- захищений інформаційний простір України;
- ефективне функціонування системи стратегічних комунікацій;
- здійснення ефективної протидії поширенню незаконного контенту;
- забезпечення сталого процесу інформаційної реінтеграції громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, та поширення українського телерадіомовлення на територіях України, прилеглих до тимчасово окупованих територій;
- суттєве підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності населення;
- дотримання конституційних прав особи на вільне вираження своїх поглядів і переконань, захист приватного життя;
- забезпечення захисту прав журналістів;
- формування української громадянської ідентичності.

2.3. Побудова інформаційного суспільства в Україні: проблеми та перспективи

Інформаційне суспільство (англ. Information society) – це концепція постіндустріального суспільства, історична фаза можливого еволюційного розвитку цивілізації, в якій інформація і знання продукуються в єдиному інформаційному просторі і є головними продуктами виробництва.

Науковці та дослідники «інформаційного суспільства» зробили висновок, що концептуальне визначення інформаційного суспільства

залишається неясним. Існує багато варіантів визначення поняття «інформаційного суспільства», наприклад:

- суспільство, орієнтоване на людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток, в якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися і обмінюватися ними, даючи змогу окремим особам, громадам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку і підвищуючи якість свого життя[1];

- суспільство, економіка якого базується на інформаційних технологіях і яке соціально трансформується з метою допомогти індивідам та спільнотам використовувати знання та ідеї, що допомагає людям втілити їх потенціал та реалізувати їх прагнення[2];

- суспільство, яке створюється внаслідок нової інформаційної революції на базі інформаційних і телекомунікаційних технологій та на базі інформації, яка є виразником знання людей.[3];

Вважається, що в «інформаційному суспільстві» створення, розповсюдження, використання, узагальнення і маніпулювання інформацією становить значну частину економічної, політичної та культурної діяльності. Економіка знань стає економічною копією цієї діяльності, оскільки добробут суспільства створюється через експлуатацію знань або розуміння суті речей та процесів. Люди, які мають засоби і можливості для участі в такому суспільстві отримують певні додаткові вигоди, порівняно з тими, хто таких можливостей або засобів не має. «Інформаційне суспільство» вважається наступником «індустріального суспільства».

Оскільки сучасні інформаційно-комунікаційні технології працюють з інформацією в цифровій формі, то часто для позначення «інформаційного суспільства» використовується синонімічний термін «цифрове суспільство», а різницю між членами в можливостях і засобах участі в такому суспільстві позначають як «цифровий розрив».

Основні ознаки інформаційного суспільства в майбутньому:

- буде вирішена проблема інформаційної кризи, тобто розв'язана

суперечка між інформаційними потоками і інформаційним голодом;

- забезпечиться пріоритет інформації в порівнянні з іншими ресурсами;

- головною формою розвитку стане інформаційна економіка;

- в основу суспільства будуть закладені автоматизовані генерація, зберігання, обробка і використання знань за допомогою новітньої інформаційної техніки і технології;

- інформаційна технологія набуде глобального характеру, охоплюючи всі сфери соціальної діяльності людини;

- сформується інформаційна єдність всієї людської цивілізації;

- за допомогою засобів інформатики буде реалізований вільний доступ кожної людини до інформаційних ресурсів всієї цивілізації;

- будуть реалізовані гуманістичні принципи управління суспільством і дії на навколишнє середовище;

- завершиться процес формування єдиного інформаційно-комунікаційного простору;

- відбудеться становлення й надалі домінування в економіці нових технологічних укладів, що базуються на масовому використанні перспективних інформаційних технологій, засобів обчислювальної техніки й телекомунікацій;

- забезпечиться створення й розвиток ринку інформації та знань як факторів виробництва на додаток до ринків природних ресурсів, праці й капіталу, перехід інформаційних ресурсів суспільства в реальні ресурси соціально-економічного розвитку, фактичне задоволення потреб суспільства в інформаційних продуктах і послугах;

- відбудеться зростання ролі інформаційно-комунікаційної інфраструктури в системі суспільного виробництва;

- буде створено ефективну систему забезпечення прав громадян і соціальних інститутів на вільне одержання, поширення й використання інформації як найважливішої умови демократичного розвитку.

Окрім позитивних моментів прогноуються і небезпечні тенденції:

- збільшиться вплив на суспільство засобів масової інформації;
- інформаційні технології можуть зруйнувати приватне життя людей і організацій;
- з'явиться проблема відбору якісної і достовірної інформації;
- багатьом людям буде важко адаптуватися до середовища інформаційного суспільства. Існує небезпека розриву між «інформаційною елітою» (людьми, що займаються розробкою інформаційних технологій) і споживачами;
- поглибляться екологічні проблеми.

Формування в Україні нормативно-правової бази з питань забезпечення розвитку електронного урядування і інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління можна умовно поділити на наступні етапи:

1998-2003 рр. – постановка проблеми відкритості державного управління, ухвалення Національної програми інформатизації та початок розробки її галузевих компонентів, визначення вимог до локалізації програмних продуктів у ІАС органів влади;

2003-2011 рр. – започаткування системного підходу до е-урядування; спроби законодавчого врегулювання питання безпеки і конфіденційності інформації; запровадження системи електронного документообігу; започаткування стандартизації адміністративних процедур і послуг, реалізація окремих проектів з інформатизації;

з 2012 р. і по теперішній час – впровадження системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, подальша стандартизація адміністративних послуг.

На сьогодні реалізація державної політики в зазначеній сфері здійснюється на основі низки документів.

Загальну частину складають: Конституція України, Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про

електронний цифровий підпис», «Про Національну програму інформатизації», «Про державну статистику», «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про звернення громадян», Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», Постанова КМУ «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» та ін.;

Спеціальну частину складають:

в аспекті змістового наповнення: Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про адміністративні послуги» Постанови КМУ «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади»; «Про заходи щодо упорядкування адміністративних послуг»; «Про затвердження Методики визначення собівартості платних адміністративних послуг»; «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми використання в органах державної влади програмного забезпечення з відкритим кодом на 2012-2015 роки»; «Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності»,

«Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади», «Про затвердження Положення про реєстр Адміністративних послуг», «Про затвердження загальних вимог до програмних продуктів, які закуповуються на замовлення державних органів», «Про затвердження Положення про національний реєстр електронних інформаційних ресурсів», «Деякі питання підготовки проектів актів законодавства в електронній формі»; Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту «Про вимоги до форматів даних електронного документообігу в органах державної влади. Формат електронного документообігу»; Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку роботи з електронними документами через систему електронної взаємодії органів виконавчої влади з використанням

електронного цифрового підпису» та ін.;

в аспекті організаційного забезпечення: Указ Президента України «Про заходи із забезпечення додержання прав фізичних та юридичних осіб щодо одержання адміністративних (державних) послуг»; Розпорядження КМУ «Питання реалізації пілотного проекту впровадження технологій електронного урядування», Постанова КМУ «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»; Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України «Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», Закони України «Про державні цільові програми» та «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Постанова КМУ «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження державних цільових програм» тощо;

в аспекті інформаційної безпеки: Закони України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про державну таємницю», «Про захист персональних даних»; Постанови КМУ «Про електронний обмін службовими документами в органах виконавчої влади», «Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних системах»; «Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання, використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави», Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України тощо.

Зазначеними документами створено організаційну систему і визначено порядок вироблення заходів з інформатизації і надання електронних послуг органами влади. Зокрема, на сьогоднішній момент органами державного управління, в компетенції яких знаходяться проблеми інформатизації державно-управлінської діяльності виступають:

на загальному рівні:

1) Міністерство інформаційної політики України, до компетенції якого віднесено: нормативно-правове регулювання у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів, зокрема розробка і внесення на розгляд Кабінету Міністрів України програмних документів у сфері захисту інформаційного простору України від зовнішнього інформаційного впливу;

2) Державне агентство з питань електронного урядування України, основними завданнями якого є реалізація державної політики у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства; внесення на розгляд Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначеній сфері, в т.ч. забезпечення інформаційної безпеки у процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

3) Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України до функцій якого входить забезпечення формування і реалізації державної політики у сферах захисту державних інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем криптографічного та технічного захисту інформації, використання і захисту державних електронних інформаційних ресурсів, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України; участь у формуванні і реалізації державної політики у сфері електронного документообігу органів державної влади та органів місцевого самоврядування, розробленні та впровадженні електронного цифрового підпису в органах державної влади та органах місцевого самоврядування; забезпечення функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку і Національної системи

конфіденційного зв'язку;

4) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації; її основними завданнями є: забезпечення проведення єдиної державної політики з питань державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку; здійснення державного регулювання та нагляду у сфері телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, використання інфраструктури з метою максимального задоволення попиту споживачів на послуги зв'язку та інформаційні послуги, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, збільшення обсягів послуг та підвищення їх якості, розвитку та модернізації телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж з урахуванням інтересів національної безпеки;

5) Державна служба статистики України, Державна служби України з питань геодезії, картографії та кадастру; Державна архівна служба, підрозділи міністерств та відомств, які відповідають за формування і зберігання банків даних інформації;

6) Державне підприємство «Держінформресурс», завданнями якого є: здійснення науко-технічної діяльності у сфері інформатизації та інформаційних технологій, в тому числі проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектно-конструкторських, технологічних, проектно-пошукових робіт, створення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інших робіт, пов'язаних з доведенням наукових і науково-технічних знань до практичного застосування; реалізація загальнодержавних проектів та окремих завдань (проектів) Національної програми інформатизації, здійснення взаємопов'язаних проектів, спрямованих на розвиток інформаційних ресурсів соціально-економічного значення, застосування інформаційних технологій на всіх рівнях управлінської діяльності; формування системи національних інформаційних

ресурсів, створення загальнодержавних та відомчих мереж інформаційного забезпечення, розроблення і впровадження нових загальнодержавних, галузевих та інших автоматизованих інформаційних та інформаційно-аналітичних систем підтримки діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, створення баз і банків даних, формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг, забезпечення ефективного використання електронних інформаційних ресурсів; інтеграція існуючих загальнодержавних та регіональних інформаційних та інформаційно-аналітичних систем, баз і банків даних, організація і підтримка міжвідомчої інформаційної взаємодії; розробка та супроводження проектів у сферах розбудови інформаційного суспільства, впровадження та дослідження технологій електронного урядування та електронної демократії, створення систем електронних інформаційних ресурсів; технічна експлуатація та технічне обслуговування автоматизованих інформаційних та інформаційно-аналітичних систем органів державної влади;

7) Національний центр електронного урядування при ДП «Держінформресурс», який покликано здійснювати забезпечення координаційно-організаційної, дослідницької, експертної, технологічної, навчально-методичної, консультативної, просвітницької підтримки органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, бізнесу і громадських організацій із впровадження та застосування технологій електронного урядування;

8) підрозділи органів влади, які є відповідальними за реалізацію процесів інформатизації їх діяльності.

Як можна побачити, організаційна структура органів влади, які реалізують державну політику інформатизації, в т.ч. розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення є досить громіздкою, в ній відбувається переріз функцій та повноважень.

Поняття «електронне урядування» охоплює собою значну кількість питань (наприклад, адміністративні послуги, електронна освіта, електронна

демократія, публічні реєстри), тому у цій сфері є безліч ініціатив, які очікують на свою реалізацію.

Дослідження «E-Government Survey 2020» показує стійку глобальну тенденцію до підвищення рівня розвитку електронного урядування. Дослідження поділяє держави на 4 групи: із низьким, середнім, високим та дуже високим рівнями розвитку електронного уряду. Україна належить до групи країн із високим рівнем розвитку, її результати найбільш наближені до показників Вірменії та Азербайджану.

Традиційно, у рейтингу лідирують Данія, Південна Корея, Естонія, Фінляндія та Австралія. Найгірші результати на 2020 рік показали Судан, Еритрея та Центральноафриканська Республіка.

Курс на діджиталізацію, за яким рухається Україна, показав свої перші результати. Так, у 2020 році Україна зайняла 69-е місце у рейтингу країн із найбільш розвиненим електронним урядуванням, що на 13 позицій вище, ніж у 2018. Рейтинг був створений на основі дослідження Організації Об'єднаних Націй «E-Government Survey 2020».

Україна активно впроваджує у життя ідею «держава у смартфоні». Зокрема, із цією метою у вересні 2019 року було створене Міністерство цифрової трансформації. Одним із основних здобутків Кабінету Міністрів України та Міністерства цифрової трансформації є створення застосунку «Дія» (Держава і Я), що надає низку адміністративних послуг онлайн.

Серед ініціатив, введення яких обговорюється на державному рівні, є присвоєння офіційної електронної адреси юридичним особам, фізичним особам підприємцям та фізичним особам. Відповідний законопроект (проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства, Цивільного кодексу України) для забезпечення використання офіційної електронної адреси № 3860 («Законопроект № 3860») було внесено до Верховної Ради України 16 липня 2020 року.

Він передбачає, що присвоєння офіційних електронних адрес юридичним особам та фізичним особам-підприємцям здійснюватиметься обов'язково під час їх державної реєстрації та під час державної реєстрації змін до відомостей у Єдиному державному реєстрі. Присвоєння офіційних електронних адрес фізичним особам буде здійснюватися під час оформлення та обміну паспорта громадянина України.

Фізичні особи, фізичні особи-підприємці та юридичні особи також зможуть добровільно отримати офіційну електронну адресу онлайн через програмні засоби Єдиного державного вебпорталу електронних послуг.

Збільшення частки електронного урядування у державному управлінні має бути підкріплене належним доступом усього населення України до мережі Інтернет. Саме тому Міністерство цифрової трансформації планує запровадити адресну допомогу громадянам, які не можуть самостійно оплачувати базовий доступ до мережі Інтернет.

Ще однією ініціативою є прискорення повного переходу на ID-картки замість паспортів у паперовій формі. 14 серпня 2020 року до Верховної Ради України було подано проєкт Закону про паспорт громадянина України у формі книжечки № 3986 («Законопроект № 3986»). Ним передбачено, що паспорт громадянина України у формі книжечки є чинним до закінчення строку його дії – досягнення особою 25-річного та 45-річного віку.

Це означає, що після досягнення громадянином відповідного віку вклеїти нову фотокартку до паспорта у формі книжечки буде неможливо, тому громадянин обмінюватиме паспорт на ID-картку. Наразі це не обов'язково, якщо протягом одного місяця з дня досягнення 25-річного або 45-річного віку особа звернеться до органу державної влади для вклеювання нової фотокартки до паспорта у формі книжечки.

Нові правила діятимуть для громадянина, якщо нова фотокартка не була вклеєна до паспорта згідно із чинним раніше законодавством.

В цілому механізм, за допомогою якого реалізується Національна програма інформатизації, в т.ч. проєкти електронного урядування можна

схарактеризувати як механізм реалізації державних цільових програм. Разом з тим, нестача фінансування, невдала організація значно ускладнює реалізацію даного механізму, що відбивається на втраті ним динамічності.

Висновки до розділу 2

Будь-яка потенційна ініціатива уряду стосовно протидії дезінформації має уникати надання державі надмірних повноважень щодо оцінки правдивості інформації та відновлення кримінального покарання за дифамацію, бути максимально точною та детальною у формулюваннях для забезпечення якості закону, враховувати принцип пропорційності з урахуванням суспільної небезпеки відповідних діянь.

Стосовно вдосконалення законодавства щодо обмеження та/або видалення інформації з українського сегменту Інтернету, то вони мають бути спрямовані в першу чергу на обмеження доступу до шкідливого контенту, а не ресурсів, та відповідати міжнародним стандартам, зокрема трискладовому тесту обмеження прав людини, та практиці ЄСПЛ. Категорії протиправного контенту мають бути визначені достатньо чітко, для того аби не допустити цензури. Спеціальні доповідачі міжнародних організацій наголошували, що блокування сайтів є заходом, що може застосовуватися лише у виняткових випадках. Варто уникати продовження безконтрольних практик блокування, наприклад таких як накладення санкцій без врегулювання належним чином процедури їх застосування, що створює значний потенціал для зловживань.

Очікуваним результатом реалізації Стратегії є забезпечення захищеного інформаційного простору в Україні, включаючи ефективну протидію незаконному контенту, сприяння створенню ефективної системи стратегічних комунікацій та суттєвому підвищенню медіакультури та медіаграмотності населення. Більш детальний опис стану справ у сфері інформаційної безпеки, певні кількісні та якісні показники могли б кращим чином розкрити питання, як виміряти ефективність впровадження цієї Стратегії..

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ3.1. Напрями вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення
управлінських процесів в публічній сфері

Комплексне вирішення завдань інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері полягає у створенні інтегрованої ефективної загальнодержавної інформаційно-аналітичної системи, яка була б у змозі сформувавши інформаційне середовище, що пронизує усі рівні управління державою, дати уяву про достовірну картину життя країни та підставу для прийняття керівництвом обґрунтованих рішень. При цьому, основною підсистемою органів влади в інформаційно-аналітичній системі та інтегрованої інформаційно-аналітичної системи в цілому є структура формування, інтеграції та використання інформаційних ресурсів [4]. Це твердження випливає з того, що необхідною умовою забезпечення системного управління країною, узгоджених та цілеспрямованих дій усіх ланок державної влади є наявність в органах державного управління всеосяжної, цілком вірогідної, позбавленої суб'єктивізму інформації щодо конкретних питань. На рівні управління державою ця інформація має відображати не лише реальний стан справ, а й тенденції, масштаби та очікувані наслідки розвитку процесів життєдіяльності держави та світу на близьку й віддалену перспективу. Тобто питання формування інформаційної і аналітичної баз для прийняття управлінських рішень на державному рівні є особливо актуальним.

Таким чином, найважливішими факторами вдосконалення державного управління мають бути визначені, насамперед, основні напрями розвитку

інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, їх організаційна й фінансова підтримка.

Особливого значення питання ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері набуває в перехідні періоди. За цих умов інформація як чинник формування нового типу відносин між державою та суспільством сприяє формуванню інформаційних потоків про діяльність держави та забезпечує зворотній зв'язок між владою та громадянами, створює умови для їхнього успішного розвитку. Саме з цією метою створені інформаційні служби (інформаційні управління, інформаційно-аналітичні підрозділи, прес-служби, прес-центри, управління і центри громадських зв'язків, прес-бюро, прес-секретарі та прес-аташе з відповідним апаратом) органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що зобов'язані збирати, аналізувати, обробляти та оперативно надавати інформацію. Головними організаціями, що здійснюють прогностично-аналітичний супровід державної політики в Україні, є аналітичні структури, які належать безпосередньо до складу органів державної влади чи обслуговують їх інтереси опосередковано на засадах субординації.

Здебільшого діяльність аналітичних підрозділів органів державної влади України спрямовано на різні аспекти державної політики, відповідно – різні галузі аналізу державної політики. Окрім того, елементи політичного аналізу (моніторингу, експертизи, прогнозування тощо) державної політики є в роботі кожного з підрозділів або окремих установ. Водночас залишається невирішеною проблема координації цієї аналітичної діяльності з метою забезпечення системного аналітичного супроводу процесів вироблення та реалізації державної політики в Україні.

Що стосується недержавних аналітичних центрів, то можна констатувати, що на сьогодні вони є невід'ємною частиною вітчизняного політичного процесу. До того ж, на відміну від країн західної демократії, українські аналітичні структури та політичні консультанти не є

рівноправними учасниками публічної політики [2] як сфери рівнозначного впливу трьох основних суб'єктів: органів державної влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства, на основі прозорості, відкритості та зворотного зв'язку. Оскільки публічна політика є транспарентним процесом прийняття політичних, політико-управлінських рішень, де ступінь публічності визначається наявністю каналів доступу заінтересованих груп до цього процесу [3], дослідження проблем прогностично-аналітичного супроводу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування є особливо актуальним.

Загалом основні проблеми прогностично-аналітичного забезпечення органів державної влади та місцевого самоврядування та пропозиції щодо їх вирішення наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері та пропозиції щодо їх вирішення

№ з/п	Проблема	Пропозиції щодо усунення проблеми
1	Автономність аналітичних центрів	Формування сучасної інфраструктури аналітичної діяльності, що включала б тісну взаємодію державних і недержавних аналітичних центрів; підсистеми фінансування, методичну і видавничу бази, офіційну статистику, архіви аналітичної інформації, загальноприйняті стандарти досліджень з єдиним доказовим апаратом
2	Позиція «бюрократичного апарату»	
3	Відсутність стабільного фінансування	Виділення окремої статті в бюджеті державного органу влади на замовлення аналітико-прогностичних висновків в неурядових організаціях
4	Залежність від ЗМІ	
5	Сезонність/ситуативність аналітико-консультативних послуг	Підвищення конкурентоспроможності на ринку послуг шляхом формування авторитету незаангажованості та політичної нейтральності
6	Відсутність презентаційних стратегій	Покращення проектного менеджменту
7	Відсутність загальноприйнятих стандартів досліджень з єдиним доказовим апаратом	Формування специфічного професійного співтовариства
8	Відсутність загальновизнаного етичного кодексу аналітика-прогнозиста	
9	Нерівноправність серед учасників публічної політики	Напрацьована власна стратегія розвитку, ефективний проектний менеджмент

Зазначимо, що незважаючи на значну кількість урядових та неурядових структур експертно-аналітичного профілю, майже всі вони працюють автономно один від одного, за конкретними оперативними чи постійно діючими запитами виробників політики. Така відсутність координації унеможливорює формування й подальше використання єдиної джерельної бази, яка б скоординувала роботу експертів-аналітиків і націлила їх на системне дослідження проблемної ситуації.

Більшість підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері діють переважно в інтересах управлінь внутрішньої політики і задіяні виключно в збиранні та фаховій обробці інформації. Чітка ієрархічна структура органів державної влади та місцевого самоврядування, «ексклюзивний» прийняття деяких управлінських рішень створюють можливість для нав'язування аналітично-прогностичним підрозділам волі вищого керівництва стосовно результатів аналітично-прогностичних досліджень та моніторингів. Як наслідок такий «фаховий» документ міститиме не аналіз альтернативних варіантів рішення проблеми, а «експертну» підбірку підлаштованих аргументів під факти.

Одним із варіантів вирішення зазначених проблем є удосконалення нормативно-правової системи щодо формування єдиної інфраструктури інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, що включала б тісну взаємодію державних і недержавних аналітичних центрів. Така інфраструктура мала б унормоване фінансування, власний архів даних, видавничу базу, власну систему підготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Одним із найактуальніших питань аналітичних та прогностичних центрів є питання фінансування. Сучасні українські «мозкові центри» часто діють на принципах комерції, підлаштовуючись під «інтереси клієнта». Окрім того, іноді обличчя об'єктивного прогнозу приймає на себе піар-проект, створюючи картину теперішнього та «не минулого майбутнього» [4].

Недержавні аналітичні центри, як правило, отримують фінансування

або з боку іноземних громадських інституцій (так звані «гранти»), або від вітчизняних фінансово-політичних груп, що позначається певним чином на їх діяльності [5], здебільшого – у негативному контексті.

У першому випадку головна увага приділяється здебільшого вивченню загальних питань, таких як стан свободи слова, розвиток громадянського суспільства, відносини України з НАТО та ЄС, трансформаційні процеси в економіці тощо. Такий факт фінансування провокує упереджене ставлення до таких аналітичних центрів як до специфічних провайдерів зовнішнього впливу на стратегію розвитку України та недовіру до результатів їхніх досліджень. Своєю чергою, залежність від фінансово-політичних груп або окремих політиків призводила до того, що інформаційно-аналітичні структури частіше зосереджували свою увагу виключно на розробці стратегії та тактики передвиборчих кампаній. Оперуючи грубими політичними технологіями, їхні наукові розробки скоріше мали не інформативне, а маніпулятивне спрямування.

З питанням фінансування тісно пов'язана наступна проблема – залежність від ЗМІ. Засоби масової інформації на сьогодні – це не просто інформування глядача, це нав'язування йому «масової думки» щодо якості продукції, правил поведінки тощо.

Доступ до ЗМІ – висвітлення результатів дослідження у друкованих та електронних виданнях, участь у телепрограмах – це наближення неурядових аналітичних центрів до попиту на свої послуги. А отже, і покращення свого фінансового забезпечення.

З проблемою фінансування пов'язана ще одна проблема: сезонність або ситуативність роботи «мозкових центрів», яка становить головну особливість українського ринку аналітико-консультативних послуг. Так, зі стартом виборчої кампанії можна побачити не лише активізацію наявних аналітико-прогностичних центрів, а й виникнення нових, які із завершенням виборів так само швидко і зникають. До того ж, у своїх виступах експерти свідомо спрощують основні проблеми та поняття, намагаючись звести їх до певних

стереотипів, які є вигідними певним політичним силам [6].

Таку прив'язаність до сфери проектування та кореляції іміджу політичних суб'єктів можна також пов'язати з бурхливим розвитком політичного маркетингу та виборчих технологій у світовому масштабі, де найбільше досліджуються стратегії та тактики виборчих кампаній, технології політичного піару, моделі поведінки електорату тощо.

Поряд із наведеними зовнішніми проблемами, є цілком внутрішні проблеми, вирішення яких залежить від самих аналітичних центрів. Вони стосуються якості досліджень та презентативності власних послуг. Аналітична інформація має відповідати таким якісним характеристикам [7]:

- цінність (корисність) – ступінь сприяння досягненню мети замовника інформації;
- точність – припустимий рівень викривлення інформації;
- достовірність – властивість інформації відображати реально існуючі об'єкти з необхідною точністю;
- повнота – необхідний обсяг відомостей для прийняття виваженого та ефективного рішення;
- оперативність – інакше кажучи, актуальність, відповідність інформації поточному моменту;
- коректність – однозначність сприйняття інформації всіма споживачами.

Отже, основна вимога до аналітико-прогностичного висновку – це його корисність та вчасність. Наскільки б ґрунтовними не були б дослідження, вони завжди повинні мати прикладне спрямування. Нездатність перетворювати аналітичні тексти в консультаційні, формулювати рекомендації із висновків, ігнорування розгляду альтернативних варіантів вирішення проблеми, калькування теорії на практику – все це знижує прикладне спрямування досліджень, погіршує їхню комерційно-прийнятну форму, а отже і цінність для самого замовника.

З іншого боку, більшість аналітичних центрів не мають власної

стратегії розвитку. Ставлячи за головну мету прибуток, такі організації «не гребують» тіншовими державними та корпоративними замовленнями. Щоб задовольнити бажання клієнта, вони ігнорують достовірні статистичні дані, нехтують дослідженням можливого альтернативного ходу розвитку подій. Замість того, щоб запропонувати кардинально нові перспективні концепції і заявити принципово нову позицію на інтелектуальному ринку, аналітичні центри намагаються не виходити за межі норм середньоприйнятного, що також не створює додаткової реклами послуг.

Такій ситуації сприяє відсутність загальноприйнятих стандартів досліджень з єдиним доказовим апаратом та загальновизнаного етичного кодексу аналітика-прогнозіста. Як один із варіантів вирішення проблеми, є формування специфічного професійного співтовариства, яке буде використовувати певні загальноприйняті стандарти досліджень та оперувати єдиним доказовим апаратом. У разі формування подібного співтовариства експертам та консультантам буде простіше впливати як на формування цивілізованих норм політичного дискурсу в країні, так і стиль поведінки основних політичних гравців [8].

Відсутність чітких критеріїв науковості заважає чітко відрізнити професійний політичний аналіз від різноманітних містифікацій, головною метою яких є маніпуляція громадською свідомістю, а відсутність загальновизнаних «правила гри», тобто етичного кодексу аналітика-прогнозіста сприяє суб'єктивізму та політичній заангажованості.

Остання проблема, яку ми виділили, – це «нерівноправність серед учасників публічної політики». Так, можна помітити, що з боку громадськості неурядові аналітичні центри сприймаються як провідники державної політики, яким суспільство не довіряє і не надає належної підтримки в їхніх починаннях. З боку корпорацій відсутнє бачення ролі зовнішнього консультування за контрактом, у можливості вирішення деяких прикладних завдань інтелектуального профілю. На противагу західні «мозкові центри» вбачають свою роль у «формуванні контексту, де

відбуваються дебати стосовно питань порядку денного, і ставлять за мету впливати на процес, де питання перетворюються на проблеми» [9].

Західні «фабрики думки» виступають в ролі презентанта результатів досліджень (з відповідними висновками та рекомендаціями), модератора комунікації в публічній політиці і консультанта інституціональної політики [10]. При тому, що метою більшості неурядових аналітичних центрів, насамперед США, є комерційна діяльність та прибуток, кожна організація має власну стратегію розвитку та проектний менеджмент. Першочерговим завданням кожної такої організації завжди був завойований індивідуальний «імідж», ім'я компанії та авторитет.

Таким чином, функціонування ефективної системи інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері дає змогу підвищити ефективність соціально-політичного розвитку, забезпечує прозорість політичних і економічних змін для запобігання зловживань та корупційних явищ.

Дослідивши діяльність урядових та неурядових аналітичних центрів, нами було виділено такі проблеми: автономність аналітичних центрів, позиція «бюрократичного апарату», відсутність стабільного фінансування, залежність від ЗМІ, сезонність/ситуативність аналітико-консультативних послуг, відсутність презентаційних стратегій, відсутність загальноприйнятих стандартів досліджень з єдиним доказовим апаратом та загальновизнаного етичного кодексу аналітика-прогнозіста, нерівноправність серед учасників публічної політики.

3.2. Обґрунтування удосконалення структури та змісту інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

Модернізація інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері має проводитись у руслі основних напрямів модернізації державно-управлінського знання загалом. Можна виокремити наступні напрями модернізації державно-управлінського знання, яким має відповідати і інформаційно-аналітичне забезпечення:

- критичне переосмислення радянської управлінської практики з її типовими властивостями авторитаризму, патерналізму та колективної безвідповідальності; таке переосмислення потребує значних інтелектуальних зусиль, оскільки включає визначення нових світоглядно-ціннісних орієнтирів, тощо;

- більш широке й сутнісне запозичення досвіду управління розвинених, демократичних країн, акцентування уваги на його теоретико-методологічних основах; окремим прикладом нашого неадекватного запозичення концептів демократичного врядування може бути підміна принципу верховенства права принципом верховенства закону;

- серйозний аналіз сформованої за період незалежності української практики управління, критика негативних аспектів та посилення конструктивних рекомендацій;

- деполітизація науки державного управління, більш послідовне відмежування від корисно-меркантильних владних інтересів; відповідно, посилення ролі істинного відтворення реального стану та розкриття технологічних (виключно управлінських) аспектів знання;

- послідовне й чітке проведення демаркаційних ліній між наукою державного управління та іншими науками, оскільки міждисциплінарний характер першої досить часто зводиться до опису суміжної предметної сфери без врахування таких сутнісних рис державно-управлінського знання, як визначення перспектив зміни наявного стану та готовності суб'єкта домодернізаційної діяльності [94].

Розв'язання зазначених проблем перш за все передбачає чітке та офіційне формування і визначення структури органу державної влади, для

діяльності якого формується інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, розуміння його цілей та завдань, формування критеріїв оцінки та показників досягнення головної мети, розробку регламенту взаємодії відповідного органу державної влади з елементами зовнішнього і внутрішнього середовища та забезпечення взаємної сумісності з іншими інформаційно-аналітичними системами, створення інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, забезпечення доступу до національних інформаційних ресурсів і глобальних комп'ютерних мереж, а також наявність підготовлених фахівців-аналітиків, нормативно-правової та нормативно-технічної бази тощо.

Специфічні проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері зумовлені особливостями та сферою їх діяльності, призначенням, функціями, завданнями, станом та тенденціями розвитку, характером та динамікою змін зовнішнього середовища. Слід відзначити, що саме органи виконавчої влади потребують найбільш досконалої системи інформаційно-аналітичного забезпечення, оскільки вони постійно працюють в умовах перманентного дефіциту часу на прийняття управлінських рішень. Саме в органах виконавчої влади найшвидше виявляються збої та недоліки в діяльності інформаційно-аналітичних систем. Необхідність у коригуванні структури та параметрів інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері може виникати як у процесі формування управлінських рішень, так і на етапі їх реалізації. Основними джерелами інформації при цьому є:

- офіційні дані органів виконавчої та інших гілок влади, а також органів місцевого самоврядування;
- аналітична інформація консультативних та дорадчих органів Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України та Національної академії наук України;
- аналітична інформація від неурядових експертних організацій.

Ще однією проблемою є технологічний аспект розробки, впровадження

та модернізації інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, який полягає в необхідності створення технічних умов для збирання, збереження, обробки та надання всієї необхідної органу виконавчої влади інформації з урахуванням сучасного рівня розвитку інформаційно-комунікативних технологій. Цю проблему можна буде вважати вирішеною, коли інформація, яка створюється інформаційно-аналітичною системою в публічній сфері, буде агрегованою, достовірною, актуальною та ґрунтуватиметься на системі інтегрованих показників досягнення головної мети.

Розвиток інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері потребує значних змін в організаційному та нормативно-правовому плані. Ці зміни покликані, з одного боку, забезпечити прозорість реалізації адміністративних процесів і виключення їх дублювання в рамках функцій окремих органів влади, з іншого – забезпечити створення центрів відповідальності за проектування і реалізацію інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері. Виходячи з визначення механізму державного управління як способу розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних форм і методів управління [51], слід конкретизувати, що механізм як відображення функціональної діяльності являє собою послідовність реалізації методів та інструментів державного управління в певній сфері.

З огляду на те, що інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів в публічній сфері є елементом реалізації будь-якої функції державного управління, то в структурному змісті механізм інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління варто представити за основними функціями з числа тих, які впливають з природи управлінської діяльності. З огляду на практику їх реалізації, доцільно згрупувати разом функції організації та координації і функції аналізу та

контролю, функцію регулювання відповідно до її сутності варто відобразити у вигляді зворотного зв'язку.

Аналітичні системи, існуючі в органах державної влади, в основному носять характер інформаційних або інформаційно-довідкових систем, тоді як аналітична компонента є практично проігнорованою. Причиною такого стану речей є принципові теоретичні труднощі, пов'язані з відсутністю об'єктивних методів та моделей, які б дозволяли описувати й досліджувати складні нелінійні системи та перебіг процесів у них з високим рівнем достовірності й адекватності в умовах неповної, недостовірної та неточної інформації за участю особи. Відомі методи та моделі вирішення слабо структурованих проблем передбачають використання суб'єктивних методів й об'єктивних моделей для їх розв'язання, що накладає суттєві обмеження на можливість повної автоматизації інформаційно-аналітичних процесів.

Для здійснення стратегічного аналізу в політичній сфері застосовуються наступні програні продукти: Conflict and Peace Data Bank (COPDAB), World Even/Interaction Survey (WEIS), Violent International Conflict Data Project (VICDP), International Political Interactions (IPI), The Computer Aided System for Analyzing conflicts (CASCON). Cognitive System for the Modeling of Strategy (CoSMoS) [152].

Разом з тим, попередній етап реалізації даного методу має передбачати щонайменше наступні змістові складові:

–визначення змісту аналітичної роботи кожного органу державної влади у відповідності до покладених на нього функцій;

–визначення потреб бізнесу та населення в змісті та інтерфейсі взаємодії з органами влади з питань інформаційно-аналітичного забезпечення та адміністративних послугах онлайн;

–аналіз ринку ІКТ, які мають відповідні програмно-функціональні можливості;

–навчання державних службовців змісту аналітичної роботи, яка виконується за допомогою наведених програмних розробок і користуванню

ними.

Інструментами реалізації зазначеного методу виступають державні програми та проекти інформатизації (які затверджуються відповідними Постановами або розпорядженнями Кабінету Міністрів України); маркетингові дослідження (доцільно реалізовувати в рамках діяльності Національного центру електронного урядування); та навчання персоналу (підвищення кваліфікації в Національному центрі електронного урядування).

Блок методів та інструментів реалізації організаційної функції передбачає низку складових, які щільно пов'язані з організаційним забезпеченням механізму інформаційно-аналітичного забезпечення, тому вони розглядатимуться у комплексі.

Як вже відзначалося вище, в Україні попри реформу державного управління, склалася дуже непрозора і громіздка система управління інформаційно-аналітичним забезпеченням.

Так, в складі уряду функціонує Міністерство інформаційної політики України, до повноважень якого входить забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів. Зі змісту цього повноваження логічно випливає, що управління процесами інформатизації державного управління, зокрема його виконавчої ланки, має здійснюватися саме цим міністерством. Водночас в структурі органів влади існує Державне агентство з питань електронного урядування України, яке підпорядковується напряму Кабінету Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. Вже у його знаходиться Державне підприємство «Держінформресурс», структурним підрозділом якого виступає Національний центр електронного урядування, які спеціалізуються на виконанні робіт з інформатизації органів влади та реалізації системи е-урядування і техніко-технологічному супроводі ІАС державного управління.

Окремими суб'єктами управління виступають Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, яка

підпорядкована Президенту України і до компетенції якої входить розробка норм, стандартів і технічних регламентів у сфері програмного забезпечення, електронного документообігу, структури інформаційних ресурсів та обміну інформацією (єдині формати обміну даними) для органів державної влади та органів місцевого самоврядування та здійснення у межах своїх повноважень управління та координації діяльності з питань формування та використання державних електронних інформаційних ресурсів, забезпечує ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів органів державної влади. а також Служба безпеки України, яка також підпорядкована Президенту України і має здійснювати заходи контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки, і функцію якої частково дублює Міністерство інформаційної політики.

На додаток існує Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, підпорядкована Кабінету Міністрів України, яка забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах організації спеціального зв'язку, захисту інформації, телекомунікацій і користування радіочастотним ресурсом України, функції якої перекликаються з функцією попереднього органу. Крім того, органами, які мають у власному розпорядженні спеціальні інформаційні ресурси держави, є Державна архівна служба України, яка підпорядковується Міністерству юстиції України, та Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру, підпорядкована віце-прем'єр-міністру – міністру з питань регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Визначити порядок підпорядкування через повноваження віце-прем'єр-міністрів в Кабінетів Міністрів України з відкритих джерел майже неможливо, оскільки чіткий розподіл цих повноважень було скасовано Постановою КМУ від 09.07.2008 № 712 [108].

До числа методів мотивації створення та реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, підтримки її функціонування та ефективного використання слід віднести

наступне:

1) за напрямом популяризації е-урядування, в т.ч. надання адміністративних послуг і отримання інформації, в т.ч. аналітичної:

– розповсюдження інформації про функціональні можливості порталів органів влади через соціальні мережі, комунікації профільних міністерств з підпорядкованими установами, бізнес-асоціаціями тощо;

– надання безкоштовних консультацій населенню через web-портали;

2) за напрямом стимулювання підвищення компетентності державних службовців в сфері ІКТ:

– встановлення кваліфікаційних вимог до працівників, безпосередньо пов'язаних з аналітикою, щодо рівня компетентності в сфері ІКТ при прийомі на державну службу, переведенні на більш високі посади або присвоєнні чергового рангу;

– диференціація оплати праці за рахунок надбавок державним службовцям, які мають високий рівень компетентності в сфері ІКТ;

– безкоштовне навчання державних службовців при впровадженні та удосконаленні інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;

3) за напрямом підвищення безпеки інформації:

– внести до ст. 18839 Кодексу України про адміністративні правопорушення зміни, що стосуються посилення відповідальності за порушення законодавства в сфері захисту персональних даних у вигляді позбавлення права обіймати посади державних службовців без обмеження терміну для осіб, яких було визнано винними у скоєнні дій, передбачених даною статтею;

4) за напрямом підвищення особистої відповідальності за порушення програм і проектів інформатизації:

– визначати в трудових договорах, що укладаються для виконання фізичними особами робіт пов'язаних з реалізацією проектів інформатизації органів влади фінансові санкції за порушення термінів виконання робіт.

До числа методів та інструментів обліку, аналізу і контролю, які реалізуються в запропонованому механізмі інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері доцільно віднести наступне:

–введення в процедуру атестації державних службовців та самооцінки критеріїв якості інформаційно-аналітичної роботи, якщо вона передбачена посадою і у відповідних обсягах;

–проведення спільних круглих столів з представниками експертних організацій (think tanks), бізнес-асоціаціями, громадськими організаціями тощо з питань функціональності та зручності інтерфейсів та можливостей порталів органів влади, в т.ч. урахування їхніх рекомендації в процесі удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, що забезпечуватиме можливість участі громадськості в урядуванні засобами ІКТ;

–обов’язкова організація зворотного зв’язку на сайтах органів влади щодо прийому звернень громадськості та бізнесу щодо регуляторних дій держави з описом процедури відповіді;

–моніторинг ключових точок кожного етапу розробки і впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері;

–проведення експертної оцінки ефективності впровадження ІАС та прийняття рішень щодо кадрового, технологічного, нормативно-правового

–забезпечення за її результатами.

Реалізація функції регулювання у вигляді зворотного зв’язку передбачає прийняття рішень щодо перегляду архітектури органів влади, технологічної та інформаційної інфраструктури, інвестиційних планів, перерозподіл повноважень та відповідальності, удосконалення засобів мотивації, перегляд методології, поетапний реінжиніринг адміністративних процесів в разі неефективного функціонування ІАС.

3.3. Практичні рекомендації щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері

Впровадження, адаптація та повсюдне застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності органів публічного управління забезпечують інформаційно-аналітичну підтримку прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень на усіх рівнях, а також супроводжують інформаційну складову публічної політики, в тому числі у сфері формування культури здоров'я. Це забезпечує інформаційні потреби як публічних службовців, так і суспільства загалом, створює необхідні умови задля об'єктивного інформування про результати діяльності органів публічної влади та кроків, які ними вживаються, для вирішення питань життєдіяльності суспільства.

Основними завданнями держави на сучасному етапі є: створення умов розвитку і зростання інформаційного сектора національної економіки; підтримка інноваційних проектів створення та розвитку систем інформатизації в пріоритетних сферах інформатизації; забезпечення інформаційної безпеки та захисту інформації; забезпечення рівноправної участі в міжнародному поділі праці; розвиток правової бази інформатизації; створення позитивного міжнародного іміджу України.

При проведенні інформатизації слід враховувати, що інформатизація має також негативні наслідки. В умовах зростання інформаційних потоків виникають психоемоційні перевантаження людей. Крім того, проблема вибору інформації для більшості обтяжна, інформаційне збагачення часто відбувається паралельно з духовним зубожінням. Це один із негативних наслідків переходу до інформаційного суспільства. Саме тому важливим соціальним завданням держави стає розробка механізмів фільтрації інформації у державній інформаційній політиці [37].

В період реформ, в Україні, важливе місце, серед основних завдань

керівництва країни, посідає належне інформаційне забезпечення органів місцевого самоврядування та органів державної влади. Тобто, це один з пріоритетних напрямів державної політики в умовах формування інформаційної політики та розвитку інформаційних технологій.

Серед низки інших пріоритетних напрямів, згідно Закону України «Про інформацію» [64], щодо інформаційної політики в Україні, виділимо:

- 1) забезпечення доступу кожного до інформації;
- 2) забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;
- 3) створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;
- 4) забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень;
- 5) створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування;
- 6) постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів;
- 7) забезпечення інформаційної безпеки України;
- 8) сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [64].

Такі учені-адміністративісти (зокрема, В. Г. Воронкова, Ю. В. Нестеряк та М. Мельник), погоджуючись у цілому з переліченими вище напрямками державної інформаційної політики, пропонують до їх числа додати такі: забезпечення умов для розвитку і захисту всіх форм власності на інформаційні ресурси; формування і захист державних інформаційних ресурсів; створення і розвиток центральних і регіональних інформаційних систем та мереж, забезпечення їх сумісності і взаємодії в єдиному інформаційному просторі держави; створення умов для якісного й ефективного інформаційного забезпечення громадян, установ державної

влади, органів місцевого самоуправління, організацій і суспільних об'єднань на основі державних інформаційних ресурсів; підтримка проектів і програм інформатизації; створення й удосконалення системи інвестування і механізму стимулювання розробки і реалізації проектів інформатизації; розвиток законодавства у сфері інформаційних процесів, інформатизації і захисту інформації; забезпечення національної безпеки у сфері інформатизації; сприяння формуванню ринку інформаційних ресурсів, послуг, інформаційних систем і технологій, засобів їх забезпечення; формування і здійснення єдиної науково-технічної промислової політики у сфері інформатизації з урахуванням сучасного світового рівня розвитку інформаційних технологій та ін.

У результаті аналізу наведених вище підходів до визначення переліку пріоритетних напрямів державної інформаційної політики можна дійти висновку, що цей перелік не є статичним, він повинен постійно змінюватися. Тобто напрями державної інформаційної політики детерміновані не тільки динамічністю суспільного життя, але й розвитком ІТ-технологій та необхідністю державного регулювання інформаційних відносин [44, С.79].

Пріоритетним напрямом розвитку інформаційного забезпечення органів державної влади в Україні залишається питання електронного урядування, як нової форми державного управління.

Концепція Е-урядування передбачає створення електронної управлінської системи як на центральному (загальнодержавному) так і регіональному та місцевому рівнях.

Е-уряд як концепція здійснення управління державою є елементом масштабних перетворень в інформаційному суспільстві. Зокрема останній має бути єдиною точкою доступу до одержання офіційних джерел, інформації й послуг, що дозволить громадянам різко знизити затрати часу на виконання стандартних операцій. З метою забезпечення довіри громадян до держави Е- урядування має супроводжуватися демократичністю, відкритістю та прозорістю, забезпечувати діалог держави з громадянами й громадськими

інституціями. Зокрема сьогодні є велика необхідність впровадження повноцінного урядового порталу із широким доступом [80, С.63].

Серед основних функцій Е-уряду сьогодні виділяють: організацію інформаційних комунікацій між суб'єктами державної влади всіх рівнів та створення централізованих баз даних документообігу; надання повного спектру інформаційних послуг державними органами всім категоріям громадян за допомогою електронних засобів; створення і розвиток електронного ринку товарів і послуг в інтересах забезпечення держзамовлень з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на міжнародному ринку;

впровадження електронної демократії як форми забезпечення прозорості взаємовідносин громадянин-суспільство у контексті надання громадськості можливостей обговорення і обміну думками з питань управління і розвитку, опосередковано впливаючи таким чином на формування і прийняття рішень на всіх рівнях державної влади; підвищення якості життя суспільства за рахунок вдосконалення системи соціальних послуг.

Утім реалізація цих функцій буде неможливою без нагальної підтримки подальшого впровадження та розвитку телекомунікацій, здебільшого мережі Інтернет, а також мобільного зв'язку, цифрового телебачення. Водночас для успішного функціонування Е-уряду необхідно кілька умов: по-перше, належна фінансова підтримка з державного та місцевих бюджетів, по-друге, використання передових технологій для забезпечення роботи урядових порталів, по-третє, професійна і психологічно-соціальна адаптація державних службовців до роботи в інформаційній системі «Е-уряд» [31].

Впровадження технологій е-урядування зумовлює такі переваги:

- 1) забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування;
- 2) подолання інформаційної нерівності;
- 3) економія часових та матеріальних ресурсів, звільнення державних

службовців і посадових осіб місцевого самоврядування від рутинної роботи;

4) упровадження локальних систем електронного документообігу, що дозволить зменшити бюрократичну тяганину та прискорити прийняття рішень;

5) підвищення якості надання публічних послуг та можливість їх цілодобового отримання шляхом переведення в електронну форму процесів спілкування громадян з бізнесом і владою;

6) забезпечення доступу до публічної інформації за допомогою сучасних ІКТ;

7) деперсоніфікацію взаємовідносин громадян, представників бізнесу у взаєминах з державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування;

8) запровадження системи «єдиного вікна», що покращує взаємодію громадян з державними структурами;

9) дебюрократизацію державної влади та наближення її до громадян;

10) підвищення рівня демократизації суспільства в цілому [16].

Зазначимо, що в сучасній Україні, інформатизація стає важливою областю економіки і визначальною сферою суспільного життя і одночасно найважливішою функцією держави, чинником забезпечення його безпеки і суверенітету.

На сьогодні активно розвивається напрямок щодо організаційно-правового забезпечення інформатизації. В Україні прийнята велика кількість законодавчих та нормативно-правових актів. Але більшість з цих актів є недосконалими, бо вони не регулюють усіх процесів, які виникають у сфері інформаційної діяльності. На сьогодні, коли інформаційне суспільство в Україні розвивається достатньо стрімко, є потреба в розробці державною владою України Інформаційного Кодексу, що забезпечить створення єдиного правового поля функціонування інформаційного суспільства.

Одним з більш розвинених напрямків інформатизації є формування національної інфраструктури інформатизації. З кожним роком з'являється усе

більша кількість науково-технологічних розробок українських вчених, розробляється нове програмне забезпечення для функціонування новітніх інформаційних систем, інформаційні технології активно використовуються у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування та недержавних структурах, а також в українських освітніх закладах активно ведеться підготовка кваліфікованих фахівців у сфері інформатизації [27].

Ще одним з пріоритетних напрямів інформатизації є інформатизація стратегічних напрямків розвитку державності, безпеки та оборони. Досягається шляхом створення і розвитку інформаційно-аналітичних, обчислювальних та автоматизованих систем, центрів і мереж, які забезпечують роботу органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Відмітимо, що розвиток інформаційного суспільства України та однієї з його складових – електронного урядування, є сучасною глобальною тенденцією, яка веде до істотних змін у суспільних відносинах та економіці країни, що вимагає низки соціально-політичних рішень, які відповідають трансформаціям в усіх сферах життєдіяльності, зокрема, в процесах підготовки та прийняття рішень, в змісті та формах державного управління, в уявленнях про права людини, національну та особисту безпеку, в оцінюванні стратегічних ресурсів.

Нині, система електронного урядування і система інформаційної безпеки держави є взаємопов'язаними елементами загальної системи державного управління. Розвиток та впровадження в різні сфери життя суспільства новітніх інформаційних технологій, як і будь-яких інших науково-технічних досягнень, не тільки забезпечує комфортність, як зазначалось вище, але й нерідко несе певну небезпеку [73].

Перспективним напрямком співробітництва у сфері інформаційної безпеки є євроатлантичний напрямок, що сприятиме переходу України на нові стандарти безпеки, застосуванню нових методик і технологій, які зроблять нашу державу менш вразливою. Співробітництво з

євроатлантичними структурами сприятиме також поширенню відомостей про Україну у світовому інформаційному просторі так само, як і формуванню позитивного іміджу України на світовій арені. Ефективна реалізація стратегічних пріоритетів, основних принципів і завдань державної політики інформаційної безпеки потребує вдосконалення правових та організаційних механізмів управління інформаційною безпекою, його відповідного інтелектуально-кадрового і ресурсного забезпечення, зокрема, вдосконалення законодавства з питань національної безпеки, насамперед шляхом:

- розвитку правових засад управління національною безпекою через розробку відповідних законів, концепцій, доктрин, стратегій і програм тощо;
- розробки та впровадження національних стандартів і технічних регламентів застосування інформаційно-комунікаційних технологій, гармонізованих з відповідними європейськими стандартами [55, С.19-20].

Вагомими досягненнями в інших напрямках інформатизації є: використання більшістю банків України системи РС-банкінг для корпоративних клієнтів, яка забезпечує здійснення розрахунків у реальному часі для виконання великих та термінових платежів, системи безготівкових розрахунків за товари та послуги тощо; в галузі охорони здоров'я, створена та діє автоматизована система моніторингу інфекційних захворювань для Міністерства охорони здоров'я; використання комп'ютерних методів навчання та тестування; збереження інформації про пам'ятки матеріальної і духовної культури, архівні документи, забезпечення швидкого доступу до вітчизняних і світових досягнень культури за допомогою комп'ютерних інформаційних систем; процес міжнародної співпраці України та країн Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом занапрямом «Розбудова Інформаційного суспільства» [83].

Висновки до розділу 3

Дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про сучасний стан інформаційного простору України. Є зрозумілим, що позитивний міжнародний імідж України, в першу чергу, залежить від ефективності процесу інформатизації країни. Як зазначалось вище, в умовах сучасності, при впровадженні інформаційних технологій, варто враховувати негативний вплив таких інновацій, що зумовлюють інформаційну перевантаженість людей. Між тим, важливо усвідомити необхідність розвитку вищеописаних перспективних напрямів інформатизації органів державної влади зокрема, та державного простору загалом. Серед низки проблем, що перешкоджають активній імплементації інформаційного суспільства, найбільш значущими є відсутність єдиної інтеграційної нормативно-правової бази, щодо вирішення питань, що стосуються інформаційного забезпечення, неналежне налагодження єдиного ринку інформаційних ресурсів та інформаційних послуг та ресурсів, внутрішні та зовнішні загрози інформаційній безпеці України.

ВИСНОВКИ

Для визначення напрямів модернізації системи інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів в публічній сфері, з метою підвищення її ефективності, перш за все необхідно окреслити комплекс існуючих у цій сфері державного управління проблем. Основні проблеми, що стосуються інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, можна умовно поділити на дві групи:

- загальні, притаманні інформаційно-аналітичному забезпеченню діяльності органу державної влади в цілому;
- специфічні, обумовлені особливостями функціонування органів виконавчої влади в конкретній сфері, станом і тенденціями її розвитку.

Вирішення цих проблем має відбуватися в рамках загальної тенденції демократизації всіх процесів формування та реалізації державної політики з метою забезпечення її максимальної відкритості та залучення широкого кола вітчизняних і міжнародних експертів до обговорення її принципових положень та результатів реалізації.

Загальні проблеми, перш за все, зумовлені станом і тенденціями розвитку та запровадження інформаційно-аналітичного забезпечення у державне управління, частковою уніфікованістю інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та органів місцевого самоврядування тощо [2].

Так, за даними обстеження функціонуючих і створюваних систем інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) органів державної влади було виділено типовий склад інформаційної бази підтримки функціонування цих органів, що включає в себе:

- інформацію про поточний стан об'єктів управління органу державної влади;
- статистичну інформацію про стан об'єктів управління органу

державної влади;

- вхідні та вихідні документи;
- інформацію про планування повсякденної діяльності;
- кадрову інформацію органу державної влади;
- інформацію з бухгалтерського обліку та загальногосподарську інформацію;
- інформацію про користувачів тощо.

Крім власних інформаційних структур, органи державної влади використовують зовнішні бази даних, які містять необхідну інформацію для реалізації функцій цих органів і забезпечують стандартний доступ до них. До цих зовнішніх інформаційних ресурсів належать бази даних, що формуються міжвідомчими та інтегрованими інформаційно-аналітичними системами [3].

Уніфікація стосується й інших складових інформаційно-аналітичних систем органів державної влади, що пояснює одну з причин наявності загальних проблем щодо створення та впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення у державне управління. Так, серед загальних недоліків існуючої системи збирання та поширення інформації відзначають:

- значні витрати часу, великі обсяги та недостатню якість даних, у тому числі їх дублювання;
- відсутність класифікаторів, реєстрів, довідників;
- несвоєчасне, недиференційоване надання інформації користувачам тощо.

Серед основних причин, що зумовлюють ці та інші недоліки, фахівці виділяють такі:

- формування відповідних функцій в органах державної влади має несистемний, інтуїтивний, спонтанний характер;
- відсутня або не достатньо розроблена нормативно-правова база, що регламентує процес отримання оцінок діяльності органів державної влади з боку громадян;
- відсутні необхідні теоретичні розробки та методики ІАЗОДВ;

– не визначені організаційні форми ведення ІАЗОДВ.

Ці та інші питання є відомими проблемами організаційно-технічного, нормативно-правового, науково-методичного, ресурсного характеру з розробки та впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення в діяльність будь-якого органу державної влади. Вони відображені в офіційних документах, насамперед у щорічних доповідях Уряду, Парламенту щодо розвитку інформатизації та інформаційного суспільства в Україні.

Розв'язання зазначених проблем перш за все передбачає чітке та офіційне формування і визначення структури органу державної влади, для діяльності якого формується СІАЗ, розуміння його цілей та завдань, формування критеріїв оцінки та показників досягнення головної мети, розробку регламенту взаємодії відповідного органу державної влади з елементами зовнішнього і внутрішнього середовища та забезпечення взаємної сумісності з іншими інформаційно-аналітичними системами, створення інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, забезпечення доступу до національних інформаційних ресурсів і глобальних комп'ютерних мереж, а також наявність підготовлених фахівців-аналітиків, нормативно-правової та нормативно-технічної бази тощо.

Основні підходи та механізми до розв'язання технологічної й нормативно-правової складових цих загальних проблем передбачені законами України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки», «Про Концепцію національної програми інформатизації» та «Про Національну програму інформатизації», Стратегією соціального та економічного розвитку України на 2004 – 2015 рр. тощо [1].

Специфічні проблеми СІАЗ органів виконавчої влади зумовлені особливостями та сферою їх діяльності, призначенням, функціями, завданнями, станом та тенденціями розвитку, характером та динамікою змін зовнішнього середовища.

Слід відзначити, що саме органи виконавчої влади потребують найбільш досконалої системи інформаційно-аналітичного забезпечення,

оскільки вони постійно працюють в умовах перманентного дефіциту часу на прийняття управлінських рішень. Саме в органах виконавчої влади найшвидше виявляються збої та недоліки в діяльності інформаційно-аналітичних систем.

Необхідність у коригуванні структури та параметрів СІАЗ органів виконавчої влади може виникати як у процесі формування управлінських рішень, так і на етапі їх реалізації.

Основними джерелами інформації при цьому є:

- офіційні дані органів виконавчої та інших гілок влади, а також органів місцевого самоврядування;
- аналітична інформація консультативних та дорадчих органів Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України та Національної академії наук України;
- аналітична інформація від неурядових експертних організацій.

Ще однією проблемою є технологічний аспект розробки, впровадження та модернізації СІАЗ, який полягає в необхідності створення технічних умов для збирання, збереження, обробки та надання всієї необхідної органу виконавчої влади інформації з урахуванням сучасного рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Цю проблему можна буде вважати вирішеною, коли інформація, яка створюється СІАЗ, буде агрегованою, достовірною, актуальною та ґрунтуватиметься на системі інтегрованих показників досягнення головної мети.

Ця інформація має проходити відповідну фільтрацію для зменшення рівня її дублювання. Хоча в деяких випадках дублювання інформації не є негативним явищем, оскільки опосередковано сприяє підвищенню рівня достовірності даних [5], однак загалом дублювання інформації перенавантажує СІАЗ, відволікаючи ресурси інформаційно-аналітичної системи на збір та обробку інформації, яка вже є в наявності в системі інформаційно-аналітичного забезпечення іншого органу виконавчої влади. Протистояти цьому зможе саме інтеграція відокремлених систем

інформаційно-аналітичного забезпечення на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Упровадження сучасних ІКТ у системи інформаційно-аналітичного забезпечення органів виконавчої влади стикається з низкою проблем, зумовлених існуванням комплексу проблем теоретичного, методичного, нормативно-правового, організаційно-технічного, кадрового, фінансового характеру, що обмежують їх застосування.

Національна програма інформатизації, Закон України «Про основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні до 2015 року» та інші нормативно-правові документи вказують на необхідність застосування ІКТ, насамперед для автоматизації інформаційно-аналітичного забезпечення формування та реалізації державної політики й державного управління в різних сферах життєдіяльності суспільства та держави [4].

Аналітичні системи, існуючі в органах державної влади, в основному носять характер інформаційних або інформаційно-довідкових систем, тоді як аналітична компонента є практично проігнорованою. Причиною такого стану речей є принципові теоретичні труднощі, пов'язані з відсутністю об'єктивних методів та моделей, які б дозволяли описувати й досліджувати складні нелінійні системи та перебіг процесів у них з високим рівнем достовірності й адекватності в умовах неповної, недостовірної та неточної інформації за участю особи.

Відомі методи та моделі вирішення слабо структурованих проблем передбачають використання суб'єктивних методів й об'єктивних моделей для їх розв'язання, що накладає суттєві обмеження на можливість повної автоматизації інформаційно-аналітичних процесів.

Для здійснення стратегічного аналізу в політичній сфері застосовуються наступні програмні продукти:

- Conflict and Peace Data Bank (COPDAB),
- World Even/Interaction Survey (WEIS),
- Violent International Conflict Data Project (VICDP),

- International Political Interactions (IPI),
- The Computer Aided System for Analyzing conflicts (CASCON).
- Cognitive System for the Modeling of Strategy (CoSMoS).

Упровадження таких інформаційних й аналогічних програмних продуктів потребує відповідної кваліфікації фахівців, що створює окрему проблему з їх підготовки та утримання на державній службі, а також суттєвих фінансових витрат на закупівлю та експлуатацію цих систем [6].

Серед організаційно-технічних проблем упровадження ІКТ слід відзначити такі: некоординованість та неузгодженість дій щодо створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення, проблема їх сумісності як з попередньо створеними інформаційними відомчими та регіональними системами, так і з міжвідомчими інформаційними системами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, незадовільний рівень доступності до відомчих електронних інформаційних ресурсів тощо. Тому серед стратегічних цілей державної політики соціального та економічного розвитку визначено розвиток і запровадження сучасних інформаційних технологій, забезпечення доступності інформаційних ресурсів.

Основною причиною незадовільного стану інформаційно-аналітичного забезпечення органів виконавчої влади є комплекс невирішених проблем теоретичного та практичного характеру. Головна теоретична проблема – відсутність систематизації проблем інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та методичного підходу до їх розв'язання. Практичні проблеми поділяються на загальні (характерні для СІАЗ органів державної влади) та специфічні (пов'язані зі специфікою діяльності органів виконавчої влади).

Незважаючи на значну кількість в Україні різноманітних інформаційно-аналітичних, експертних і консультативних центрів, питання якісного аналізу та прогнозування подій, вияву механізмів їх політичної динаміки, реалізації адекватної стратегії прийняття управлінських рішень залишається вкрай актуальним.

Упровадження ефективної СІАЗ органів виконавчої влади дозволить побудувати прозору та ефективну систему прийняття управлінських рішень, знизити рівень корупції, підвищити ефективність виконавчої влади, та, як наслідок, її легітимність в очах громадян.

Аналітичні системи, що сьогодні створені або створюються в органах державної влади, в основному, є інформаційними системами та інформаційно-довідковими, а не інформаційно-аналітичними. І це, насамперед, пов'язано з принциповими теоретичними труднощами, обумовленими відсутністю у світі об'єктивних методів та моделей, що з високим рівнем достовірності й адекватності дозволяють описувати та досліджувати складні нелінійні системи (процеси) в умовах неповної, недостовірної та неточної інформації.

Основними завданнями щодо створення єдиної інформаційно-аналітичної системи державної влади є:

- створення єдиного узгодженого інформаційного середовища усіх органів державної влади, яке розвивається і функціонує відповідно до певних стандартів і забезпечує цілісність та актуальність всієї інформації;
- розробка аналітичних моделей, методів та алгоритмів, відповідних завдань з позицій сучасних досягнень науки, зокрема, системного аналізу, математичного моделювання тощо;
- удосконалення процесів управління в органах державної влади шляхом максимального використання інформаційно-аналітичних систем;
- підготовка якісно нових фахівців, здатних чітко формулювати завдання в умовах функціонування інформаційно-аналітичних систем і цілеспрямовано використовувати отримані результати.

Виходячи з цього, впровадження інформаційних технологій та інтегрованих інформаційно-аналітичних систем на всіх рівнях державної влади дозволить:

- підвищити обґрунтованість рішень та зменшити вплив суб'єктивних факторів за рахунок застосування ефективних методів своєчасної обробки

інформації;

- синхронізувати інформаційні процеси в структурах державної влади;
- забезпечити умови оперативного розв'язання завдань аналізу та оцінювання будь-яких ситуацій при здійсненні завдань в органах влади;
- скоротити терміни підготовки рішень;
- створити засади для взаємодії суб'єктів глобальної мережі на основі використання інформаційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко В. М., Пономаренко Н. Ш., Харіна К. В., Фінагіна О. В. Інформаційна діяльність в малому та середньому бізнесі. Навч. посібник / Донецький національний університет. Донецьк: Тов «Юго-Восток, ЛТД», 2008. 202 с.
2. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.
3. Березовська Ю.В. Нормативно-правова база інформаційного забезпечення органів місцевого самоврядування в сучасній Україні. URL: http://mdgu-kid.at.ua/publ/normativno_pravova_baza_informacijnogo_zabezpechennja_organiv_miscevogo_samovrjaduvannja_v_suchasnij_ukrajini/1-1-0-7
4. Білоусько Т.М. Інформаційні технології в діяльності органів виконавчої влади / Т.М. Білоусько, К.В. Яковлева. 2016. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/3821/1/Info1702.pdf>
5. Бондаренко А. Інформаційні технології як елемент взаємодії органів влади з громадськістю. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01\(1\)/Bondarenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01(1)/Bondarenko.pdf)
6. Брожек Л. Інформаційні технології та ефективність державного. Персонал 2007. №8. С.81-85.
7. Бутко М.П. Електронне урядування в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vcndtu/2011_54/53.htm
8. Галаган Л.М. Специфіка інформаційного забезпечення органів державної влади в Україні в контексті впровадження електронного урядування: матеріали конференції [«Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору»]. URL: <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/298>

9. Гучко Р.Ю. Нові інформаційні технології в управлінському процесі . URL: <http://kds.org.ua/blog/guchko-r-yu-tvorcha-robota-novi-informatsijni-tehnologii-v-suchasnomu-upravlinskomu-protsesi>.

10. Валевський О.Л. Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства: монографія. Київ: НАДУ, 2007. 316 с

11. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. К.: Університет “Україна”, 2014. 417 с.

12. Вировий С.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. *Ефективність державного управління*. 2014. № 39. С. 201–206.

13. Вировий С. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Модернізація системи державного управління: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (11 квітня 2014 р.): у 2 ч. Ч. 1 / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева ; ЛРІДУ НАДУ при Президентові України ; Інститут державного управління поліції та права Землі Мекленбург Передня Померанія; Орловська філія Російської академії народного господарства і державної служби при Президентові Російської Федерації. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. 500 с.

14. Воронкова В. Г. Глобальне управління: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» та освітньо-професійної програми «Державне управління». Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 160 с.

15. Воронкова В. Г., Андрюкайтене Регіна, Максименюк М.Ю. Формування концепції ноосферно-інформаційно-інноваційного розвитку адміністративного нооменеджменту у сучасну епоху. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії»: збірник наукових праць. Вип. 69. Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2017. С.44-50.

16.

17. Воронкова В.Г., Венгер О.М. Формування концепції адміністративного менеджменту в умовах стрімкого розвитку технологій, стохастичності та адаптації до змін HUMANITIES STUDIES: збірник наукових праць / Гл. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Вип. 3 (80). С.159-177.

18. Гаман Т.В. До питання забезпечення інформацією органів державного управління. URL: // www.univ.km.ua

19. Ганцюк Т. Д. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів публічної влади в Україні: джерелознавчий аналіз дискурсного поля. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1287> .

20. Дацун Я. Налагодження взаємодії органів державної влади з засобами масової інформації. URL: <http://kds.org.ua/blog/tvorcha-robot-na-temu-nalagodzheniya-vzaemodii-organiv-derzhavnoi-vladi-iz-zasobami-masovoi-in>

21. Двойленко І. В. Вирішення типових проблем впровадження систем електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису в органах державної влади. URL: www.academy.gov.ua/ej/ej7/doc-pdf/dvoilenko.

22. Дейнега Х. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів виконавчої влади. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ* / [голов. ред. М. М. Іжа]. Вип. 1 (53). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. 240 с.

23. Державне управління в Україні: Навч. посіб./ За заг. ред. В.Б.Авер'янова. К.:1999. URL:// www.lawbook.by.ru

24. Дегтяр О.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень у діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 3 (42). С. 1–7.

25. Дегтяр А. О. Аналітично-організаційне забезпечення прийняття та

реалізації державно-управлінських рішень: дис... д-ра наук з держ. управління: 25.00.02 / Донецький держ. ун-т управління. Донецьк, 2005.

26. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2004. 224 с.

27. Джиґа, Т.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні електронних адміністративних послуг. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1716/>

28. Дімчогло М.І. Консолідація як вид систематизації інформаційного законодавства. *Правова інформатика*. 2012. № 1 (33). С. 15-24.

29. Додонов О.Г. Формування, інтеграція та використання інформаційних ресурсів органів державної влади / О.Г. Додонов., О.В. Нестеренко, А.В. Бойченко, О.А. Бойченко. Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2002. Т. 4, №3. С. 69-75.

30. Дурман М.О., Тохтарова І.М. Відкриті дані як інструмент інформаційного забезпечення прозорості публічної влади. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. наук. фах. вид.* / Херсон. нац. техн. ун-т. 2017. № 1. URL: [http:// nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2017_1_15.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2017_1_15.pdf).

31. Дяченко Н.П. Методологічне забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. *Теорія та практика державного управління*. Харків, 2013. Вип. 4 (43). С. 1–6.

32. Європейський вектор модернізації економіки в умовах сталого розвитку промислового регіону [текст]: [монографія] / під заг. ред. д.е.н., проф. Метеленко Н. Г. Київ: Інтерсервіс, 2021. 378 с.

33. Єганов В.В. Проблеми та перспективи впровадження системи електронного урядування в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/05.pdf>

34. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного

суспільства в Україні на 2007-2015 роки» URL: zakon. rada. gov. ua.

35. Закони України: «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації»: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 1 липн.2011р.: (офіц.. текст). К.: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 32 с.

36. Зарубіжний досвід упровадження електронного урядування / Т. Камінська, А. Камінський, М.Пасічник та ін.; за заг.ред. С.А. Чукут. К., 2008. 200с.

37. Звежинский С. В. Информационное обеспечение научно-технических разработок. Львов, 1982. С. 51-55.

38. Иванов Р. Н. Организация и методика информационной работы. М., 1982. С. 119-120.

39. Илюшкин С. Ю. Некоторые аспекты понятий «информационное обеспечение» и «информационное обслуживание». М., 1985. Сер. 1. № 4. С.10-11.

40. Інформаційна відкритість органів місцевого самоврядування: посібник для муніципальних посадовців. Івано-Франківськ: ГО «Агентство з розвитку приватної ініціативи», 2009. 96 с.

41. Карпенко О. В. Формування правових засад сервісної діяльності органів державної влади в Україні: комунікативний аспект розвитку. *Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць ОРІДУ*, 2013. Вип. 4(56). С. 61-71.

42. Карпенко О.В. Механізми впровадження програмного забезпечення в органах державного управління. *Державне управління: теорія і практика: електрон. наук. фах. вид.* 2006. №1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej3/txts/TECHNOLOGIYA/05-KARPENKO.pdf> / 2006–1.

43. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління*. Харків, 2006. № 1 (113). С. 223–226.

44. Коваль Р.А. Інформаційне забезпечення діяльності органів державної влади в умовах глобалізації на регіональному рівні. *Вісник НУЦЗ*

України.

2015.

С.103-111.

<http://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol1/103-111.pdf>

45. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць*. Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2006. № 1 (113).

46. Ковальчук Т. Т. Сучасний інформаційний ринок. К.: Знання, 2011. 255с.

47. Ковбасюк Ю.В., Ващенко К.О., Сурмін Ю.П. Державне управління: підручник: в 2 т. Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.

48. Колеснікова М.В. Поняття, сутність та значення інформаційного забезпечення правоохоронних органів. *Право і безпека*. 2011. №5. С.116-119.

49. Колодюк А.В. Цифровий розподіл нова форма соціального розмежування в умовах глобалізації. *Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтва*. 2004. №4. С.124-129.

50. Коломієць Є. В. Інформаційне забезпечення як чинник підвищення ефективності прийняття управлінських рішень в системі державної служби Регіональний розвиток основа розбудови української держави: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф.: секція 6 «Державна служба в контексті політичної модернізації» (м. Донецьк, 9- 10 квіт. 2013 р.). Донецьк: ДонДУУ, 2013. С. 13-15.

51. Коломієць Є. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення органів виконавчої влади в контексті проблем державного управління. *Державне будівництво*. 2014. № 1. С. 1-8.

52. Коломієць Є. В. Основні напрями модернізації інформаційно-аналітичного забезпечення органів виконавчої влади в Україні. *Науковий вісник Національної академії муніципального управління: збірник*. К.: АМУ, 2014. С. 179-187.

53. Кондратенко О. Ю. Інформаційне забезпечення вищих органів державної влади та електронне урядування. URL. <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3176>

54. Конотопов П.Ю. Аналітика: методологія, технологія і організація інформаційно-аналітичної роботи / П.Ю.Конотопов, Ю.В.Курносів. М.: РУСАКІ, 2004. 512 с.

55. Концепція розвитку електронного врядування [Електронний ресурс] / О.А. Баранов, М.С. Демкова, С.В. Дзюба та ін.. URL: http://www.irf.ua/files/ukr/conception_final.pdf

56. Корміч Б.А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України [Текст]: монографія / Б.А.Корміч. Одеса: Юридична література, 2007. 471с.

57. Корнута В.А. Основи організації електронного документообігу. Івано-Франківськ, 2012. Вип.58/12. (Довідково-інформаційні матеріали). 44 с.

58. Круп'як Л. Б. Організація діяльності державного службовця: Навчально-методичний комплекс з вивчення дисципліни. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 173 с.

59. Кудрявцева С.П. Міжнародна інформація: навч. посіб. [Електронний ресурс] / С.П. Кудрявцева, В.В. Колос. К.: Видавничий дім «Слово», 2005. 400 с. URL: <http://buklib.net/books/28046/>

60. Кулешов С.Г. Документаційні ресурси інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень у місцевому органі державної влади. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Rksu/v_10/.../rksu_2005_10_23.PDF

61. Куспляк І.С. Зарубіжний досвід впровадження технологій електронного урядування: уроки для України. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Perspekt/2011_2/Kuspalyak.pdf

62. Лазарева К.В. Інформаційне забезпечення діяльності органів публічної влади. Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 28 лютого 2 березня 2020

року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. С. 213-216.

63. Лопушинський І. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/soc_gum/pubupr/2010/2010-2/doc/4/08.pdf

64. Луценко С.М. Пріоритетні напрямки розвитку інформаційного забезпечення органів влади. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/1/06.pdf>

65. Лушер В.В. Поняття інформаційного забезпечення органів прокуратури. *Форум права*. 2014. №1. С.338-341. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_59.pdf

66. Марусов А. Використання офіційних веб-сайтів міським самоврядуванням України для взаємодії з різними цільовими групами: проблеми та перспективи. URL: <http://euriadnik.org.ua>

67. Матвієнко О. В. Інформаційне забезпечення державного управління [Текст]: навч. посіб. / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. К.: Центр учбової літератури, 2010. С. 45.

68. Муковський І.Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: Навч. посіб./ І. Т. Муковський, А.Г. Міщенко, М.М. Шевченко К.: Кондор, 2012. 224с.

69. Муравицька Г.В. Інформація як стратегічний ресурс організації науково-дослідного процесу. *Демократичне врядування*. 2015. Вип.15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2015_15_19

70. Негодченко В. Основні напрями державної інформаційної політики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016.- №4. С.77-81.

71. Основи публічної політики та управління [Текст]: навч. посіб. / авт. кол.: С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович [та ін.] ; за заг. ред. С. О. Телешуна, д-ра політ. н., проф. К.: НАДУ, 2011. С. 284.

72. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію». Дата

оновлення: 09 травня 2011 р. ЧРЛ: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2938-17>.

73.

74. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики [Текст] / В. Парсонс ; пер. з англ. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2006. С. 152, 153.

75. Петровський П. М. Перспективи модернізації державно-управлінського знання. Модернізація системи державного управління: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (11 квітня 2014 р.): у 2 ч. Ч. 1 / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева ; ЛРІДУ НАДУ при Президентові України ; Інститут державного управління поліції та права Землі Мекленбург Передня Померанія ; Орловська філія Російської академії народного господарства і державної служби при Президентові Російської Федерації. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. 500 с.

76. Політична аналітика в державному управлінні [Текст]: навч. посіб. / С. О. Телешун, Ю. Г. Кальниш, І. В. Рейтерович [та ін.]. К.: НАДУ, 2012. 228 с.

77. Почепцов Г. Г. Чукут С. А. Інформаційна політика. Навч. посібник./ Г.Г.Почепцов, С.А. Чукут К.: Знання, 2008. 663с.

78. Практичні елементи інформаційно-аналітичної роботи: метод. реком. / уклад.: С. О. Телешун, О. Р. Титаренко, І. В. Рейтерович, С. І. Вировий ; за заг. ред. д-ра політ. наук С. О. Телешуна. К.: Вид-во НАДУ, 2007. 60 с.

79. Про Доктрину інформаційної безпеки України: указ Президента України від 8 липня 2009 р. № 514/2009 // *Офіційний вісник України*. 2009. № 52. С. 7.

80. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 №852-15 (ред. від 02.11.16) // ВВР. 2003. №36. Ст.287. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/852-15>

81. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон

України від 22.05.2003 №851-15 (ред. від 30.09.15)// ВВР. 2003. №36. Ст.275.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15>

82. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007 2015 роки [Електронний ресурс]: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 12. С. 102. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98>.

83. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997 №539/97-вр (ред.. від 10.04.2015) // ВВР. 1997. №49. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80>

84. Про схвалення концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.17 р. № 649 // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/649-2017-p>

85. Публічне управління та адміністрування в інформаційному суспільстві: вітчизняний і зарубіжний досвід / За заг. ред.. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхарт. Регіни Андрюкайтене. Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 602 с.

86. Пугач А. О. Оптимізація постановки цілей та вироблення завдань у системі інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління України. *Державне управління: удосконалення та розвиток* № 8, 2012. URL <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=453>

87. Пугач А.О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=165> .

88. Пугач А.О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 8, 2010. URL:

<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=165>

89. Роль «think tanks» у формуванні політичного порядку денного [Електронний ресурс] / Center for Regional Policy Studies. URL: <http://crps.sumynews.com/publications/item/41-rol-think-tanks-u-formuvanni-politychnogo-poryadku-dennogo.html>.

90. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України: монографія. Київ: НАДУ, 2008. 428 с.

Семенченко А. І. Деякі проблемні питання інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного планування у сфері національної безпеки. Центр воєнної політики та політики безпеки. URL: <http://defpol.org.ua/site/index.php/en/arhiv/politikabezpeki/94-2009-09-09-15-29>

92. .Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/nak_mon_partneriv/IAD.pdf

93. Сніцаренко П.М., Саричев Ю.О. Роль та місце інформаційного забезпечення в системі державного управління. *Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 1. С. 46–56.

94. Соколов В.А. Категоріально-понятійний апарат проблематики аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 15. С. 73–78.

95. Степанов В.Ю. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи державного управління. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2015. № 1. С. 14–28.

96. Телешун С.О., Рейтерович І.В. Інформаційно-аналітична діяльність в державному управлінні: навч.-метод. матеріали. Київ: НАДУ, 2013. 36 с.

97. Телешун С. О. Моніторинг джерел інформації в системі державного управління [Текст]: навч. посіб. / С. О. Телешун, І. В. Рейтерович ; за заг. ред. проф. С. О. Телешуна. К.: НАДУ, 2009. С. 10.

98. Телешун С. О. Політична аналітика, прогнозування та політичні

консультації [Текст] / Телешун С. О., Баронін А. С. К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2001. С. 101.

99. Телешун С. О. Публічна чи державна політика вітчизняна дилема вибору / С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович // Вісник НАДУ [Текст]. 2012. № 4. С. 185, 186.

100. Телешун С.О. та ін. Політична аналітика в системі публічного управління. К., 2008. с. 38-41.

101. Указ президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки», №685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069>.